

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

VI. BIND 1876—77.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT I STIFTSBOGTRYKKERIET.

Liglav og Begravelsesselskaber i Aalborg.

Af D. H. Wulff.

Omsorgen for at vise de afdøde Ære har til alle Tider været stor, lige fra den hedenske Oldtid, gennem den katolske Middelalder og ned til vore Dage. Fra Oldtiden have vi Kæmpehøjene og Runestenene som Vidnesbyrd i denne Retning, medens i Middelalderen Omsorgen gik til to Sider, idet man dels vilde sørge for den afdødes Sjæl og dels vise hans jordiske Levninger den sidste Ære. Minder herom have vi bl. a. i Gildeskraaerne, hvori der findes Bestemmelser om, at der over en afdød Gildebroder skal holdes Vigilier og læses Messer til Frelse for hans Sjæl, og at alle Gildebrødrene ved hans Begravelse skulle ledsage Liget og bære det til Graven. Exempler findes i St. Knuds Gildeskraa fra Odense, hvori det hedder, at »bliver nogen Broder død, da skulle alle følge hans Lig til Kirken og ofre for ham i Messen«, og ligeledes i St. Anne Gildes Skraa fra Svendborg, hvori det hedder, at »alle vore Brødre og Søstre skulle komme der, som vor Gildes Messe holdes, og bede for vor Broder eller Søster, som er afgangen, og for alle kristne Sjæle, og hver ofre sit Offer. Item naar nogen af vore Brødre eller Søstre dør, naar de bæres til Kirke, da skulle alle Brødre og Søstre følge dem til Graven og til Kirken« (Suhm: Saml. t. d. danske Hist. 1 B. 1 H. S. 11 og 2 H. S. 49—50); ligeledes i Hellig Trefoldigheds Gildes Skraa fra Odense (smst. 1 H. S. 17—18). I Guds Legems Lav i Aalborg vedtoges det 1548, at den, som ikke fulgte sin afgangne Gildebroder eller Gildesøster til hans Lejersted, som gammel Sædvane var, skulde bøde en Tønde

dansk Øl og 4 Skill. i Bøssen (Dansk Mag. 3 R. 1 B. 2 H. S. 97—8), ligesom ogsaa Broder Sommer i Graabrødre-Kloster og Broder Lavrids Askersen fik fri Drik i Lavet for en Gang hver Uge at holde Messe for de Brødres Sjæle, der vare døde og herefter ved Døden afgik (smst. S. 97), og Fredagen efter Fastelavns Søndag blev der holdt stor Messe og ofret for alle de dødes Sjæle af Lavet (S. 100). Smlgn. Gildeskraaen for Guds Legems Lav i Randers (Stadfeldts Beskrivelse af Randers S. 86), hvor det hedder: »Dør Lavbroder eller Søster, da skal to Brødre og Søstre komme betids om Morgenen og følge Liget til Kirke, gaa langsomt for ham og skyde en Engelsk til Ligskud Broder og Søster; hvo som det ej gjør, bøde en Grot Vide i Lavet«; ligeledes Vedtægterne for det tyske Kompagni i Kjøbenhavn (O. Nielsen: Kjøbenhavn i Middelalderen 213), som fastsætte, at naar en Broder døde, skulde Oldermændene vælge 8 Mænd til at vaage over Liget og 8 til at bære det til Kirken og bestemme, hvem der skulde følge til Kirken; Følget skulde blive staaende ved Graven, til Liget var jordet; Kompagniet havde anskaffet et sort Ligklæde og 4 Lys til Brødrenes Ligbegængelse, og hver Broder skulde yde Bidrag til Afholdelsen af 3 Sjælemesser for den afdøde, hvad enten denne døde i Kjøbenhavn eller udenfor. Naar Brødrene havde drukket ved de tre almindelige Stævner, skulde de holde Messe for alle de afdøde af Selskabet og for alle kristne Sjæle o. s. v.; smlgn. smst. S. 237 Bestemmelsen i Guldmedenes Skraa, 240 i Bagernes Skraa o. fl. St.

Efter Reformationen steg Luxus og Overdaadighed i en saadan Grad, at man finder de største Overdrivelser, ogsaa ved Begravelserne. Hertil kan henføres, naar man f. E. hører om, at en Tjener red paa den afdødes Hest foran Kisten ind i Kirken og blev holdende der, indtil Prædikenen og Højtiden var til Ende (Allen), eller naar Ove Juel i sin Dagbog fortæller, at hans Moders Lig, efterat hun var død paa Villestrup den 26de December 1665, den 17de Januar næste Aar blev ført til Viborg, hvor den højtidelige Begravelse stod den 19de, og at derpaa Liget igjen blev ført tilbage til Villestrup og nedsat i Familiebegravelsen i Astrup Kirke (Hist. Tidsskr. 3 R. 3 B. S. 606). Fra en lignende Forfængelighed skrive sig de mange prægtige Ligkister og

Epitafier, som findes rundt om i vore Kirker, og som vidne om, at man ingen Omkostninger har sparet for at yde, hvad der ansaas for at høre med til en hæderlig Begravelse. For at sætte en Dæmper paa altfor vidtgaaende Omkostninger i denne Retning udkom der, foruden Frederik den andens indskrænkende Bestemmelser i den kallundborgske Reces § 9, særskilte kongelige Forordninger om Begravelser og Ligfærd af 7 Novbr. 1682 og 14 April 1752, af hvilke bl. a. Magistraten i Aalborg 1774 lod gjøre nedenstaaende Udtog, forat det kunde tjene til alles Efterretning.

Borgmestere og Raad udi Aalborg gjøre vitterligt, at da de fleste vel ikke have de allernaadigste udgangne Forordninger om Begravelser og Ligfærd og de desaaarsag i saa Tilfælde lettelig af Uvidenhed imod allerhøjstsamme kunne forse sig, saa, paa det saadant i Tide kunde forekommes, finde vi os beføjede til herved til alles Advarsel og Underretning at meddele en Extrakt af allerhøjstbemeldte Forordning af 7 November 1682 og 14 April 1752, forsaavidt hvad der i Almindelighed daglig kunde forefalde at være alle til Efterretning bekjendt.

1. Ingen maa bruge til at klæde deres Lig udi andet end Kattun eller hjemmegjort Lærred og Lærredsbindler at binde med under 50 Rd. Straf.

2. Alle andres end deres, der ere i Rangen, yderste Ligkister maa ikke overtrækkes, ej heller Ligkister af Eg bruges, uden de, der have murede Begravelser, under 50 Rd. Straf.

3. Under lige Straf maa ingen udenfor Rangen have 2 Ligkister, med mindre den døde enten har været i gejstlig eller verdslig Øvrigheds Stand, samt Præsterne i Kjøbstæderne og graduerede Personer, eller den dødes efterladte Arvinger det beviser for Øvrigheden, at den afdøde efterlader sig beholdne Midler 6000 Rd.

4. Ingen Spisning, Skjænkning eller Konfekt maa, for al unyttig Omkostning at forekomme, gives dem, der Liget klæde eller lægge i Kisten, under Straf af 50 Rd.

5. Ligkisten skal tilslaas over den døde inden 4 Dage efter den dødes Afgang under 20 Rd. Straf i Kjøbstæderne.

6. a) Vaagestuer maa ej holdes.

b) Maa ej heller nogens Bud om nogens dødelige Af-

gang udskikkes til andre end til Forældre, Børn og Søskende, af hvilke dog ingen i Huset skal opvarte for at tage imod Besøgelser, medens Liget staar over Jorden.

- c) Maa intet Mad, Drikke eller Konfekt til nogen før eller efter Begravelsen gives; hvo derimod handler, haver forbrudt 500 Rd.

7. Ingen maa lade nogen Stue overdrage under 100 Rd. Straf undtagen de, som ere i de to første Klasser af Rangforordningen, som tillades en Stue overtrukken m. v.

8. Ingen, som ej er i Rangen, maa lade deres Lig staa ubegravet længere end 8 Dage under Straf af 20 Rd. for hver Dag længere; de i Rangen eller af Adel 3 Uger, for hver Dag længere 40 Rd.

9. Med Lig maa ej følge mere end 6 Par Mandfolk foruden Forældre, Børn, Søskende eller og de, som Arv tage, enten Ligene begraves om Dagen eller om Aftenen. Alle Lig, hvorover Prædiken forlanges, skal henbæres paa de ordinære Tider, saaledes at de kan være i Kirken til den Tid, at Tjenesten i det allerseneste Kl. 2 kan begyndes, men alle andre Lig, enten i Kirken eller paa Kirkegaardene, skal begraves inden Kl. 12 i det allerseneste under Straf af 100 Rd.

10. Ingen Voxlys maa omkring Kisten sættes eller paa Gaden for Lig bæres under 20 Rd. Straf. Dog er hermed ikke nogen forment, at de jo maa give et Par Lys til Alteret i den Kirke, hvor Liget indsættes, og dennem, imedens Tjenesten forrettes, lade brænde.

11. Ingen Vaaben maa bæres eller opsættes for nogen uden dem alene, som til Skjold og Hjelm at føre ere berettigede, og dem, som i Rangen ere, under 70 Rd. Straf.

12. Alle og enhver forbydes at give sort Liberi eller nogen Tjenestefolk sort at klæde, naar Husbonden eller Husmoderen samt andre i Huset ved Døden afgaa, og som vel ikke ved denne Artikkel er sat nogen speciel Straf, ligesom den ej heller udtrykkelig benævner andet end sort, og nogen desaaarsag kunde tage Anledning til at formene, det dem var tilladt at give deres Tjenestefolk sort og hvidt Kattun, Sirts eller andet lige med samme, at Tjenestefolk derudi bar Sørgedragt, saa paamindes de om Forordn. 28 Post, der

lyder, at hvis nogen ny Paafund optænkes eller noget imod noget af de anførte Poster, hvorved herudi ingen Straf er sat, skulde handles, der da for hver Forseelse skal betales 50 Rd.

Thi blive herved alle og enhver tilholdt nøje at rette sig efter forestaaende, som hvis videre i allerhøjstamme og andre i slige Tilfælde udgangne allernaadigste Forordninger og Befalinger er paabudet, saafremt de vil vente at undgaa den derfor dikterede Straf.

Aalborg Raadstue den 21de Februar 1774. (L. S.)

I Forordningen om Lavene af ^{23/12} 1681 hedder det § 13: Saasom ved Begravelser og Ligfølgen stor Forsømmelse foraarsages, da skal ingen være forpligtet Lig at følge uden de alene, som behøves til Liget at bære, hvilket og i Lavet skal omgaa, og de, som ville følge og bære, maa ingen andensteds møde eller forsamles end hvor den afdøde udbæres. —

En Ytring af de samme Bestræbelser for at skaffe sig og sine en hæderlig Begravelse vare de mange Liglav og Begravelsesselskaber, der efterhaanden opstod i Byerne, og hvoraf flere endog gaa langt tilbage i Tiden, om end ikke saa langt, som nogle af dem gjøre Fordring paa. Da disse Selskaber ofte yde Bidrag til Kulturens Historie, gives her en Udsigt over de Selskaber af denne Slags, som have været og endnu findes i Aalborg. (Smlgn. ogsaa J. Kinch: »Ribe Bys ældste Ligbærer-Lav eller Kompagni-Lavet« i disse Samlinger I. S. 97.)

I. Kjøbmands-Liglavet.

Det ovenfor nævnte Kjøbmandsgilde »Guds Legems Lav«, i hvilket der ogsaa var Bestemmelser om afdøde Brødrer og Søstres Begravelse, undergik i Tidens Løb flere Forandringer og antog 5 Maj 1651 Navn af »Kompagni«, hvilket igjen 2 Novbr. 1680 fornyedes efter nogen Afbrydelse og 24 Marts 1750 gik over til et »Kjøbmandslav« med ny Lavartikler. Forandringen 1680 støtter sig paa Vedtægter af Borgmestere og Raad af 1 September s. A., af hvilke kun § 24 vedkommer os her. Den lyder saaledes: »Naar nogen ved Døden afgaar, være sig Mand eller Kvinde, som udi Kompagni-Bogen er indskreven, eller ogsaa deres Børn og Kvinde, da skal samtlige Kjøbmandskompagniet, saafremt de ere i Byen,

uden Sygesengen, høje Øvrigheds Befaling eller andre billige eller lovlige Forfald det forhindrer, være forpligtede at følge den afdøde til sin Hvilested og udi Betimelighed, førend Liget udbæres, lade dem finde for de Steder, Liget udtages, saafremt som hvilken en herudi findes forsømmelig, ikke hver Sinde, saadant sker, vil have forbrudt 1 \mathcal{L} , som strax til Forstanderen uden videre Modsigelse skal overleveres og Kompagniet til rigtigt Regnskab føres; og skal Mændene tilholde deres Hustruer og Børn, at de flittig og det meste muligt, Tiderne og Lejligheden vil tilstede, i lige Maader følge den afdøde til Begravelse og Hvilested« (Aalb. Raadstue-Kopibog 1679—84).

Efter Overgangen til Kjøbmandslavet 1750 oprettedes et særligt Kjøbmands Liglav, hvis Artikler, 25 i Tallet, fik kgl. Konfirmation 26 Juli 1754. Indledningen lyder saaledes:

I den hellige Trefoldigheds Navn have vi undertegnede indgaaet Vedtægt med hinanden saaledes, at siden der under 28 Marts 1710¹⁾ er af en Del dalevende, men nu alle døde Kjøb- og Handelsmænd her i Aalborg bleven oprettet et Kjøbmands Liglav, paa det de deri interesserede (naar de ved Døden afgik) kunde nyde en hæderlig og kristelig Bestædigelse til deres Hvilested og tillige for fattige Lavsbødres Enker og Paarørende af deres, som gjør eller have gjort Lavets Tjeneste, efter Kassens Tilstand og plurima vota ved hvert Aars Generalforsamling at nyde Pension, og berørte Kjøbmands Liglav Tid efter anden af flere i lige Hensigt er bleven tiltraadt, saa i Henseende Aar efter Aar i den første Stiftelse er sket adskillige og mange imod hverandre stridende Forandringer, have vi bemeldte undertegnede, som ved indeværende Aars Hovedsamlings Dag aftrædende og igjen tiltrædende Oldermænd, Bisiddere, Medhjælpere og samtlige Lavets Brødre fundet tjenligt og højstforbundet af den første Stiftelse og de derimod Tid efter anden gjorde Forandringer at uddrage efterfølgende ny Lavsartikler og paa samme (eftersom paa de forrige ingen allerunderdanigst er ansøgt) til dette Liglavs bestandige og uforanderlige Vedligeholdelse i Fremtiden ved allerunderdanigst Ansøgning at begjære vor allernaadigste Arve-Herres og

¹⁾ Om dette ældste Kjøbmands-Liglav savnes Efterretninger.

Konges allernaadigste Konfirmation paa efterfølgende Poster og Artikler.

Indholdet af de 25 Artikler er følgende:

1) gaar ud paa, at ingen maa optages undtagen de, som efter kgl. Majestæts under 24 Marts 1750 Aalborg Bys handlende forundte Lavsartikler for Kjøbmænd og handlende kan og bør anses eller og, efter samme Lavsartiklers 21 Post, betjene Kjøbmands Kommissioner; ej heller maa nogen af disse forberørte sig i noget andet Liglav begive under 10 Rd. Mulkt til Kjøbmands Liglavet; men med dem, som til denne Tid i andre Liglav ere indskrevne, har det sit Forblivende, saa at det af dem selv skal dependere, om de samme ville kvittere og sig i Kjøbmands Liglavet begive, da de til Lavets Kasse betale 10 Rd.; dog er det tilladt, at Aalborg Bys Magistrats og Øvrigheds Personer saavel som Byens nuværende og efterkommende Præster maa uden at gjøre Lavstjeneste i Lavet antages, imod at de til Lavets Kasse betale en Kjendelse, som ej maa være mindre end 13 Rd. 2 \mathcal{K} . Skulde ellers nogen værende Lavsbroder enten blive Magistrats eller Øvrigheds Person her i Byen eller og med nogen Karakter vorde benaadet og i saa Fald af Lavet forlanger sig for Lavstjeneste befriet, maa det i Henseende til Magistratur bevilges mod fornævnte Kjendelse af 13 Rd. 2 \mathcal{K} , men i Henseende til Karakter betales til Kassen 30 Rd.

2) For Lavet skal være en Oldermænd, 2 Bisiddere og 4 Medhjælpere, som fra hvert Aars 12 Januar som Lavets aarlige Hovedsamlings Dag, med mindre det skulde være en Søndag, da Samlingen sker næste Mandag, til Aarsdagen derefter i samme Embede forblive; men skulde nogen af de i Embede værende ved Døden afgaa inden næstfølgende Hovedsamlings Dag, skal de øvrige 6 være berettigede til at udnævne den 7de efter den Orden, som i Artikkelen 3 foreskrives.

3) Den succederende Oldermænd skal være den, som næst efter den afgaaende ved sin Indtegnelse er indkommen i Lavet, og gjøre Lavstjeneste, med mindre nogen billig Aarsag kan være til at tage en anden, i hvilket Fald den næstefter indskrevne skal være Oldermænd, hvem den afgaaende med de 2 Bisiddere og 4 Medhjælpere skal udnævne, da han ikke under 6 Rd. Mulkt maa undslaa sig og foruden Mulkten dog

skal være forbunden at paatage sig Oldermandskabet; ej heller maa de, som han til Bisiddere og Medhjælpere i sit Betjenings Aar udvælger, sig derfor under 3 Rd. Mulkt og tillige at betjene, hvis dem efter Udvælgelsen tilkommer, undskyldte, med mindre de ere udnævnte udenfor deres Orden, eller det er Lavet vitterligt, at de jævnlig fare til Søs, i hvilke to Tilfælde Undskyldningen skal være gyldig, dog saaledes, at en slig til Søs farende Lavbroder, naar han aflader Søfarten, uden Undskyldning maa udnævnes.

4) Naar Oldermændene med Bisiddere og Medhjælpere ere udnævnte, lader han sig af afgaaende Oldermænd og Bisiddere overlevere Udgifts og Indtægts Regnskabet med tilhørende Beviser og Kvitteringer indført i to dertil indrettede Bøger, hvilket Regnskab af dem alle tre skal være underskrevet, eftersom de i deres Betjenings Aar staa tillige Ansvar, ligesom de og lade sig udlevere Lavets Obligationer, rede Penge og Inventarium, hvorfor gives Kvittering i Bøgerne.

5) Oldermændens og Bisiddernes Embede er ellers: 1) at holde rigtig Fortegnelse over alle Lavbrødre, saavel dem, som have forbundet sig til Lavstjeneste, som dem, som derfor ere befriede; 2) at inddele Lavbrødrene, som gjøre Lavstjeneste, i saa mange Roder, som deres Tal kan taale, saa at der til hvert Ligs Bortførelse er i det ringeste 14, 16 eller 18 med Indbyderne, hvorefter en Rode efter en anden vekselsvis gjør Tjeneste; dog er Oldermændene og Bisidderne i deres Tjenesteaar befriede derfor; 3) at Oldermændene med Bisiddere og Medhjælpere skjønde, hvad en eller anden i Lavet, som maatte begjære Lavets Tjeneste, derfor skal betale, hvilket i det mindste bør være 16 Rd., og de, som anses for at være bemidlede, 20 Rd.; 4) skal Oldermændene holde Bog over Indtægterne og Udgifterne og paase, at enhver efter Tur gjør Lavstjeneste; handler han herimod, betaler han 1 Rd. Mulkt; 5) skal Oldermændene inden 14 Dage, efterat nogen Mulkt er forbrudt, kræve den skyldige ved begge Aarets Indbydere, og betale de ej inden 8 Dage, skal Oldermændene med Bisiddere og Medhjælpere udnævne 2 af de sidst indskrevne Lavbrødre, som tillige med den efter Indskrivningen ældste Medhjælper skal være berettigede til at gjøre Udpantning ej alene for Mulkten, men desuden 1

Rd. for Modvillie; er Oldermændene, Bisiddere og Medhjælpere heri forsømmelige, svare de selv Mulkten, og vægrer den til Udpantning udnævnte Lavbroder sig, betaler han 2 Rd. Mulkt og skal tillige være ekskluderet af Lavet; 6) Oldermændene og Bisiddere skal holde Opsigt med Inventariet og 1 til 2 Gange aarlig efterse Ligvognen under 2 Rd. Mulkt; 7) naar nogen i Lavet dør eller nogen anden for Betaling forlanger Lavets Tjeneste, besøger Oldermændene alt ordnet paa det bedste; 8) naar nogen i eller uden Lavet forlanger dets Tjeneste, giver Oldermændene tilkjende, at dersom der til Sørgekoren bliver brugt Karosser, der da til saa mange af Lavet, som til Kistens Indsættelse i og derefter Udtagelse af Ligvognen samt Nedsættelse i Graven behøves, til hver 2 Personer 1 Karosse ligeledes skal anskaffes, ligesom og, at der til Indbyderne, skjønt ikke ved Ligbegængelsen bruges Karosser, skal dog forskaffes 1, som de til Lavbrodrenes Indbydelse kan betjene sig af; 9) efter given Konfirmation besøger Oldermændene saa mange Exemplarer af Artiklerne trykte, at der er nok til de levende Lavbrodere, men og til ny, som ved Indtrædelsen derfor betale 8 β .

6) Om Indbyderne. Indbyderne udnævnes ligesom Oldermændene, Bisiddere og Medhjælpere efter deres Anciennitet ved Indskrivelsen. Deres Forretning er: 1) paa Tilsigelse at møde hos Oldermændene for at erfare, hvad de skal forrette for Lavet; 2) at udføre dette og bringe skriftligt Bud tilbage paa den leverede Opskrift, om noget har været til Hinder for Udførelsen, eller om nogen af de til Tjeneste indbudne ikke kan møde af gyldige Aarsager efter Artikkelen 14; 3) de af Oldermændene udnævnte Indbydere maa ikke undskylde sig derfor; thi gjør han Sørejser, maa han det strax før Afrejsen melde til Oldermændene, der da tager i hans Sted vexelvis en af de sidst indskrevne; men rejser han bort uden Anmeldelse, betaler han for hver Ligbegængelse i Fraværelsen 2 Rd. i Mulkt; 4) de skal indfinde sig paa det Sted, hvorfra Ligbegængelsen udgaar, Kl. 10 og 12, naar det ringer, for at være paa Stedet før de indbudne Lavbrodere for at anvise dem det til dem i Sørgehuset beskikkede Værelse; 5) sker ved Ligbegængelsen nogen Uorden af Lavbrodrene, anmelder de det strax skriftlig for Oldermændene, at de skyldige efter Beskaffenheden kan blive

mulkterede; 6) ved Indbydelsen til Lavstjeneste og ved Ligbegængelse skal de bære side Kapper og nedhængende Slør og enten kjøre, om Karosser bruges, eller og gaa for ved de til Tjeneste indbudne Lavsbrodre; 7) af Oldermænd og Bisiddere modtage de de Penge, som hvert Aars Hovedsamplings Dag den 12 Januar udgives til de fattige og Lavets trængende, og efter given Opskrift udbetale mod Kvittering, men ikke til de udenbys boende, som dem selv lade hente hos Oldermænd; 8) forse Indbyderne sig heri, mulkteres de af Oldermænd og Bisiddere fra 1 til 3 Rd.

7) Ingen Lavbroder maa foreslaa nogen til Optagelse uden at gjøre Lavstjeneste, med mindre de efter Artikkel 1 ere fritagne derfor, under 2 Rd. Mulkt; men forlanger nogen paa sli Maade at komme i Lavet, skal han personlig møde paa Hovedsamplings Dagen, dog med skriftlig Begjæring, hvori angives, hvor meget han derfor vil give, hvilket afgjøres af Oldermænd, Bisiddere og Medhjælpere, dog ikke under, hvad Artikkel 1 melder, at en Magistratsperson skal betale, og saa, at ingen anden antages end efter Artikkel 1; ej heller maa under lige Mulkt nogen Lavbroder foreslaa, at nogen uberettiget nyder Lavets Tjeneste uden Betaling.

8) Flytter nogen bort fra Byens Jurisdiktion og der dør, er Lavet ham ingen Tjeneste skyldigt, men han samt Hustru og Børn anses som fremmede.

9) De, som udrejse og blive over Aar og Dag borte, udelukkes og kan ingen Benefice vente for sig og sine, med mindre de bevise for Oldermænd og Bisiddere, at Fraværelsen er uomgængelig fornøden, i hvilket Fald betales en Kjendelse af 1 Rd. for hvert Lig, ved hvilket den fraværende skulde have gjort Tjeneste.

10) Ingen optages uden paa Hovedsamplings Dagen, men tegner da sit Navn i en dertil indrettet Protokol til Vitterlighed for Efterlevelse af Lovene.

11) En gift Mand, som optages med Forpligtelse til Lavstjeneste, betaler derfor 3 Rd. og en Ungkarl 2 Rd., men gifter denne sig, saa endnu 1 Rd., og skal saavel de gifte som ugifte til Hovedsamplings Dagen, nemlig de første efter Bryllupsdagen og de sidste efter at have vundet Borgerskab og for handlende vorde ansete, være pligtige at indtræde i KjøbmandsliLavet eller i dessen Mangel, naar de derefter

forlange at komme i Lavet, betale for det første Aar 1 Rd. og saa fremdeles dobbelt.

12) Enhver kan udmelde sig paa den aarlige Hovedsamplings Dag imod for Udskrivningen at betale 5 Rd., og kan han saa aldrig igjen optages, og indtræder han siden i et andet Lav, betaler han yderligere 10 Rd.

13) Bærer nogen Ungkarl nogen Mands Barn uden Lavet og han det først anmelder for Oldermændene, tillades det mod Erlæggelse af 2 Rd.; men anmelder han det ikke, betaler han 3 Rd.

14) Er en Lavbroder af Indbyderne tilsagt til Lavstjeneste ved Ligbegængelse, skal han under 1 Rd. Mulkt møde til bestemt Tid ved Sørgehuset, med mindre han enten strax ved Indbydelsen eller dog næste Dag melder Oldermændene sit Forfald, som ej maa være andet end Svaghed, Markeds-, Kjøbmands- eller andre højfornødne Rejser inden Provinsen, eller og at han formedelst Slægtskab med den afdøde skal mellem Sørgeparrene; dog maa Slægtskabet ikke strække sig videre, end til Søskenbørn og Svogre, som have 2 Søstre.

15) Viser nogen Lavbroder sig ved Ligbegængelse eller Lavssamling uanstændig ved Skjælden og Smælden o. l., betaler han derfor 20 Rd. for hver Gang; men er han tillige drukken, da desuden udstødes.

16) Lavbrodre over 60 Aar ere fri for Lavstjeneste.

17) Lavet er ikke pligtigt til at bortføre andre end dem, som ere i Lavet, med deres Hustruer og ægte Børn tillige med dem, der agtes lige med deres Børn, som ere de Drengene, der efter virkelig Kontrakt tjene hos nogen Kjøbmand; skulde Oldermændene, Bisiddere og Medhjælpere lade Lavet tilsige videre uden Betaling til Lavet, betale de selv en for alle og alle for en til Lavet 16 Rd. mod Regres, som de bedst véd og kan.

18) Dør en Lavbroder i Armod, som ej er selvforskyldt ved Liderlighed, maa til en hæderlig, men dog tarvelig Ligbegængelse betales til hans efterladte Enke 10 Rd., og naar hun dør, da til hendes Arvinger 6 Rd. 4 $\frac{1}{2}$, og forlanges der ikke det bedste Ligklæde, da godtgjøres à parte 2 Rd.

19) Efter sin Hustrus Død er Manden fri for Lavstjeneste et halvt Aar og Søn efter Fader eller Moder et Fjerdingsaar, ligeledes efter Svigerforældre.

20) Dersom Forældre, Søster eller Broder eller lige saa nær beslægtede paa Mands eller Kones Side eller og en Stiffader, som selv er i Lavet, skjønt deres Fader det ej selv har været, hans Stifsøn skulde dø, maa for deslige søges Lavstjeneste med Lavets fulde Sir, dog mod en Kjendelse ikke ringere end 6 Rd. 4 \mathcal{L} .

21) Rejser en Lavsbroder til Søs eller ud af Provinsen, betaler han ved sin Udgang til Oldermænden 1 \mathcal{L} ; forsømmes det, betaler han Mulkt 4 \mathcal{L} , og for hver Gang hans Tur falder til Lavstjeneste, betaler han à parte 2 \mathcal{L} og en Indbyder i lige Tilfælde hver Gang 2 \mathcal{L} .

22) Eftersom endel af Magistraten er engageret i Kjøbmandsliglavet, se vi gjerne, at 1 à 2 af dem bivaane Hovedsamlingen, om de det selv for godt befinde.

23) Naar en Lavsbroder eller hans Kone dør og efterlader sig Pigebørn, da, hvad enten de ere i deres Forældres Hus eller ej, skal de have samme Ret til at nyde Lavstjeneste, som de virkelig vare i deres Forældres Huse, saa længe de ere her i Byen ugifte og føre et honnet og kristeligt Levned, og ligeledes Drengbørn, saa længe de ere umyndige og ikke i nogens Tjeneste her i Byen.

24) Lavets Inventarium: 1) Den fra Begyndelsen indrettede Kassa, som forflyttes fra Oldermænd til Oldermænd, 2) Ligvognen, som ikke maa lejes bort uden Byens Grænser, 3) det bedste Ligklæde, som ikke lejes bort uden Byen ringere end 6 Rd. og ej inden Byen end 4 Rd.; men skulde nogen Lavsbroder, som har gjort eller gjør Tjeneste, forlange det bedste Ligklæde for sine afdøde Børn, tillades dette uden Betaling, enten de ere unge eller gamle; Tjenere, som staa under Kontrakt, til dem skal bruges det ringere, med mindre de som fremmede uden Lavet vil betale for det bedste, da det dog ikke enten til dem eller nogen maa beholdes længere end 8 Dage, med mindre vedkommende for hver Dag, det længere beholdes, betaler 2 Rd.; skulde nogen Lavsbroder eller hans Enke ikke for sig eller Børn over 12 Aar forlange det bedste Ligklæde, skal dem betales 2 Rd.; 4) det ringere Ligklæde med sorte Silkefrynser, som lejes bort inden Byen for 1 Rd. og uden Byen for 2 Rd., og samme Mulkt er vedkommende undergiven, om de ikke i rette Tid ifølge forberørte Post 3 levere Ligklædet tilbage. 5) For

den bedste Ligbaare betales til Leje inden Byen 1 Rd. og uden Byen 2 Rd.

25) Kassens Kapital bør aarlig udsættes paa Rente mod suffisant Pant, og hvis Oldermændene den ej lovlig opbyder og det bevisliggjør, at den ej for 4 Procent i det ringeste kan udsættes, da svarer han selv 4 Procent af den Kapital, som er i Behold undtagen 40 til 50 Rd., som han kan have pr. Kassa til fornødne Udgifter.

Aalborg den 19de Marts 1754.

Senere nævnes der en kgl. Befaling af 30 Decbr. 1757, uden at det angives, hvori den bestaar; den skal være indført i den nu forsvundne Forretningsbog Fol. 18—19. Ifølge den indgik den 12te Januar 1758 flere Medlemmer i Lavet.

Med Hensyn til Lavets økonomiske Stilling kan bemærkes, at det 1755 begyndte med en Kassebeholdning efter det gamle Lavs Regnskabsbog af 549 Rd. 2 g 7 β , 2 Panteobligationer til Beløb 240 Rd. og flere Smaaposter, som i alt udgjorde 805 Rd. 4 g 11 β , saa at Formuen i det hele udgjorde 1595 Rd. 1 g 2 β . Af de senere Indtægter kan følgende fremhæves:

- 1755 af velb. Konferensraad Rosenkrantz for Lavets Tjeneste og det sølvfrynsede Ligklæde med 4 Hestedækner og Skamlen til sal. Junker Rosenkrantz's Lig 25 Rd. 2 g .
- 1763 af Kammerherre Rosenkrantz for hans sal. Frues Bestædigelse 30 Rd.
- 1773 Leje af Ligvognen uden anden Lavstjeneste for sal. Kammerjunker Lewetzaus Ligs Bortførelse til Budolfi Kirke og siden derfra til Vesteraas Færgebro 20 Rd.
- 1776 Konferensraad Johannes Bentzon for Lavstjeneste med fulde Sir til sal. Fru Kjørulfs Bortsættelse 45 Rd.
- 1780 Fru Boye for hendes sal. Mands Ligfærd med Lavstjeneste 45 Rd.
- 1782 Gehejmekonferensraad Baron Holcks Ligbegængelse med Lavstjeneste 45 Rd.
- 1790 Justitsraad Ryberg for sin Frue med Lavstjeneste 35 Rd.
- 1796 Justitsraad Rybergs Lig 35 Rd.

- 1797 Biskop Studsgaard for hans sal. Frues Lig til Budolfi Kirke 30 Rd.
- 1800 Gehejmerraad Gabels Ligs Bortbærelse 30 Rd.
- 1806 Kammerherre Wedelsparre, som blev ved Officererne baaren, for Brug af Ligvognen med Rekvisiter 24 Rd.
- 1806 den 24 Novbr. Biskop Studsgaards Ligs Bisættelse i Budolfi Kirke 30 Rd.
- 1808 Fru Gabels Ligs Bisættelse i Frue Kirke uden Ligklæde 35 Rd.
- Kammerherreinde Wedelsparres Bestædigelse til Almenkirkegaarden 40 Rd.
- 1811 den 2den Januar Frøken Gabels Ligs Bestædigelse 40 Rd.

Da Kjøbmandslavet 1863 blev forandret til en Handelsforening, gik Liglavet op i denne og ophørte saaledes at bestaa selvstændig. Derfor skete ogsaa de sidste Indtægnelser i Lavet 1861, og det sidste Regnskab er fra 1863. Dog bestaar Ligkassens Formue endnu selvstændig og udgjorde den 1ste Januar 1872 en Obligation paa 400 Rd., indestaaende i Aalborg Sparekasse 2000 Rd. og kontant Kassebeholdning 29 Rd. 2 K 9 B ; desuden ejer den en Ligvogn og flere andre Begravelses-Rekvisiter. Af Ligkassens Formue udredes Begravelseshjælp og Omkostninger ved Begravelser, som ske paa følgende Maade: Foreningen besørger uden Betaling alle Begravelser indenfor Byens Grænser i Tilfælde af Dødsfald blandt dens Medlemmer samt blandt Medlemmerne af det tidligere Kjøbmandslav og disses Hustruer samt ægte Børn, forsaavidt disse sidste ikke holde egen Dug og Disk. Denne Bestemmelse gjælder ogsaa Nørresundby, forsaavidt som Forbindelsen mellem Aalborg og Nørresundby tilsteder det. Foreningen antager faste Ligbærere og sørger i det hele for, at alt ordnes saaledes, at enhver Foreningen vedkommende Jordefærd sker sømmelig og til den fra Sørgehuset fastsatte Tid. Ligeledes kan der af Foreningens Kasse tilstaas de efterladte, uanset om de have Ophold i Byen eller ikke, en Begravelseshjælp af indtil 20 Rd., naar derom ansøges og den ansøgendes Forhold og Omstændigheder tale derfor.

Ligvognen, Heste og det øvrige Inventarium saavel som de faste Ligbærere kunne ogsaa benyttes af andre af Aal-

borgs Indbyggere udenfor Foreningen, mod at der derfor erlægges en Afgift til Foreningens Kasse af 15 Rd. for hver Begravelse.

2. Skipper-Liglavet.

Fortalen til de den 16de Maj 1837 vedtagne og derpaa trykte og endnu i sin Helhed gjældende Love begynder saaledes:

»Skjønt det ikke er muligt af de forhaandenværende Data bestemt at kunne udlede, i hvilket Aar dette hæderværdige Lav er stiftet, saa er imidlertid saa meget vist, at det eksisterede under Navn af Kompagnibrødre, da Valdemar Atterdag (den 4de) sad paa Danerigets Trone, og da en ødelæggende Pest 1348 hjemsøgte vort elskede Fødeland og bortrev en fjerde Del af dets Befolkning. Herom vidner Fortalen til Lovene af 2 Dcbr. 1625, der tillige indeholder en udateret Kopi af første Ordinsans, og saa vidt man deraf kan skjønne, er denne Kopi atter en forandret Afskrift af ældre Bestemmelser fra 1348. Glædeligt er det at skue tilbage i disse Fortidens simple, men ærværdige Annaler, med hvilken Enthusiasme vore ærede Forfædre værnede om dette Lavs Rettigheder og kjærlige Enighed!« — Og længere nede fortsættes der: »Da man saaledes efter al Sandsynlighed kan antage, at fem Sekler snart ere henrundne i Tidens ustandselige Løb, ja, at otte til ti menneskelige Generationer have været fremstillede paa Scenen og have udspillet deres Roller paa Verdens store Theater, siden denne for mange i Borgersamfundet højst gavnlige Institution blev stiftet, saa bør ikke alene nærværende, men ogsaa kommende Medlemmer af dette Selskab gjøre sig det til hellig Pligt at elske og frede om denne alderstegne Plante, saa den endnu langt ud iblandt kommende Generationer kan stande som en hæderkronet Stamme, af hvis stedsevarende grønne Grene enhver omhyggelig Gartner kan nyde Frugter, endog-saa efter Døden.«

Den i disse opstyltede Ord med saa stor Sikkerhed som historisk Sandhed fastslaaede Kjendsgjerning viser sig imidlertid at støtte sig til en Misforstaaelse af Indledningsordene til Lavets første »Ordinsans«, saaledes som det vil fremgaa

af det senere. Lavets Oprindelse skriver sig snarere fra 1625, da den første Ordinans er vedtagen og underskreven, hvilket fremgaar af »den gamle Bog, som Chr. Jacobsen og hans Medhjælpere Søren Paulsen Hatmager og Gundi Christensen Murmester den 18de Avgust 1640 have ladet binde og bekoste til at indskrive Ordinansen i, som vore Formænd af en kristen Kjærlighed have stiftet og gjort«. Den begynder med en Kopi af den første Ordinans, saalydende: Efterdi det er en farlig og skrøbelig Tid her i Aalborg By, synderlig at denne skadelige Pestilens er her hos os optændt (Gud almægtigste naadelig hjælpe os for Kristi Skyld), at Gud almægtigste efter hans guddommelige Villie vil hjem-søge os med samme farlige Sygdom, og det er naturligt, at hvert ærligt Menneske tragter efter at ville gjærne, at den sidste Afsked fra denne elendige Verden maatte være god, saa at han maatte komme hæderlig i sin Grav, hvorsomhelst han skulde have sit Hvilested, indtil Gud almægtigste vil ham opvække paa den yderste Dag, da have vi efterskrevne af en kristelig Kjærlighed trolig forbundet og forpligtet os med hverandre saaledes, som vi dette ville ansvare for Gud den almægtigste paa den yderste Dag, at vi med største Flid forhjælpe hverandre at bære og forskaffe, hvilken af os, som Gud almægtigste ved den timelige Død efter sin guddommelige Villie bortkalder, hæderlig til sit Lejersted, saa længe Gud forlene os Naade til, at vi kan gaa og hjælpe hverandre, og det foruden al Aarsag og Undskyldning i nogen Maader; dog skal ingen være forpligtet til at gaa ind i Huset, som denne Sygdom er inde, uden han det selv god-villig vil gjøre, men enhver for sig ellers i alle tilbørlige Maader skal være sin svorne Broder og Søster til Hjælp og Befordring i alle de Maader, som ham muligt være kunde. Desligeste skal enhver forpligtet være, saa mange som have Hustru og Børn, som kan efterfølge Liget, da skal de det uden al Undskyldning gjøre; skal det i lige Maader saaledes forholdes med at bære sin Medbroder eller Medsøster, at naar de første 8 eller 10 (saa mange som Behov gjøres efter Lejligheden) have baaret en Gang, saa skal de være kvit, indtil det har omgaaet, eftersom de herefter findes antegnede, og dersom nogen imod denne Kontrakt og Forbundt lader sig finde forsømmelig eller og i nogen Maader deri

besværer, uden han har saa lovligt Forfald, at det ham umuligt er, da skal han uden al Modsigelse give 1 Rigsdaler eller 3 R danske, Halvparten til de fattige og anden Halvparten til Brødrene.

At denne Kontrakt og Forbundet imellem os efterskrevne endelig og ubrødelig holdes skal i alle Punkter, som forskrevet staar, da have vi hver særdeles vore Navne med vore egne Hænder underskrevet, og hvo som ikke kan skrive, da skal her findes hans Mærke eller Segl.

Datum Aalborg den 2den Dcbr. Anno 1625.

(29 Underskrifter, 12 Bomærker og 5 Segl.)

Have ogsaa for^{ne} Kompagnibrødre samtlig besluttet, at hvis Klæde over og under Ligkisten og desligeste Ligbaaren som bliver bekostet af ganske Kompagnibrødre, som foreskrevet stander, til ingen andre Steder maa enten henlejes eller laanes; hvo som det gjør, skal uden al Modsigelse give 3 R danske, Halvparten til de fattige og Halvparten til Brødrene. Og have for^{ne} Brødre betalt 10 Alen sort Klæde, 6 Alen over Liget, som er syet i fire Hjørner Jesu Navn med hvid Silke, og 4 Alen til Underklæde under Ligkisten og tvende Ligbaarer. —

Saaledes var altsaa dette Liglav stiftet; men de ældste Love haves ikke mere; de første saadanne, som nu findes og som meddeles strax nedenfor, ere fra 1734, medens der dog i de trykte Love fra 1837 henvises til Lovene af 2 Dcbr. 1625, 6 Marts 1641, 6 Februar 1665 og 14 Februar 1674, i hvilke sidste Benævnelsen Kompagnibrødre er forandret til »Skipperliglav« (se Fortalen S. IV.).

I Aaret 1734 vedtog man at forandre Lovene, og meddeles saaledes nedenfor

Lavsartikler for Skipperliglavet.

Siden Lavsbrødrene ere saa til Sinds blevne og derom vedtagne at indrette en ny Lavsbog, saa er den da paa efterfølgende Maade indrettet og de opsatte Artikler fra 1 til 24 saaledes her indførte, som følger, nemlig

1. Saasom ej tilforn i vor Lavsbog eller Artikler findes indført, hvad enhver Lavsbroder skal betale, som gjør Lavsrettighed, ved hans Navns Indtegnelse i Lavet, da betales derfor, siden Ligvognen og alle Ting vel ere indrettede, for

hver Person, som antages i Lavet, til Kassen 6 Rd., siger sex Rigsdaler, og til de fattiges Bøsse 3 & 4 β¹⁾.

2. Maa ingen nægtes Ligvognen af vore Lavbrødre eller Søstre, som enten allerede i Lavet ere antagne eller herefter i vort Lav sig begiver, være sig fattige eller rige, saa længe de sig skikkelig og ærlig forholdet have, enten de dø i deres eget, fremmedes eller fattiges Hus.

3. Dernæst nyde Lavbrødrene og Søstrene Lavets Rettighed for dem og deres Forældre, Søkende og Børn og dem, som lige ved Børn agtes og holdes, hvad heller de ere i slige Lavbrødres eller Søstres Huse eller andensteds her i Byen, naar de i det ringeste have været kontinuerlig i deres Huse Aar og Dag; men andre Tjenestefolk nyde ingen Lavsrettighed, som betales ligesom for andre fremmedes Lig at bortføre.

4. Skulde nogen af Lavbrødrene og Søstrene deres Forældre dø i deres Huse, som ere i et andet Lav, da maa de ingenlunde nyde noget af Lavets Goder, men søge det Lav, som de henhøre i; dog, behage de det for Betaling, maa det ske og tillades.

5. Efterdags bruges ingen Ligbaare til at bære noget Lig bort med i vort Liglav, saa længe Ligvognen er dygtig, og den er i den Stand, at den kan og maa bruges.

6. Skulde nogen af Lavbrødrene forlange den og Ligbaare med dens Klæder (saa længe de ere i god Stand) til at bære noget Lig fra Kirkestenten til Graven enten i Kirken eller Kirkegaarden, da maa det dem efter Forlangende tillades; ellers bæres Liget fra Ligvognen til sit Lejersted i Hænderne, som paa andre Steder (hvor de have Ligvogne) brugeligt og bedst bekvemmeligt er.

7. Skulde nogen fremmed udenfor Lavet (og i Byen) forlange Lavets Tjeneste med Ligvognen, da forundes dem det i det ringeste for 16 Rd., som til Kassen betales; men er det fra Landet, at Vognen ved Aærne Liget skal modtage, da betales mere, ligesom de ere i Rang og Stand til, som de bedst derom kan akkordere.

8. I de smalle Stræder, som Ligvognen ikke uden Skade kan kjøre for Døren at holde, der skal Ligvognen holde for

¹⁾ 1743 sat til 3 & 8 β.

Enden af samme Stræde, hvor bedst er bekvemt, og Liget fra Huset i Hænderne at henbære.

9. Skulde nogen af vore kjære Lavsbrodre eller Søstre frasige sig vort Lav, da førend de udskrives af Lavsbogen, skal de til de fattiges Bøsse betale 1 Rigsdaler; men rejse de ellers bort og ikke give Lavet det tilkjende og have Lavets Minde, hvor længe Lavet vil dem tillade at blive borte, og imidlertid de ere borte, forsyne Lavet med andre fra Lavet i deres Fraværelse tillige med andre deres Lavsbrodre, have de deres Lavsrettighed forbrudt og ikke kan antages igjen uden samtlig Lavets Villie og Samtykke.

10. Skulde det hælde sig, at nogen sig en Gang fra Lavet har sagt og igjen forlanger at komme deri, da maa det tillades, dog paa den Kondition, at den betaler til de fattiges Bøsse i Lavet for hvert Aar, han har været fra Lavet, aarlig 1 Rd. og derforuden lige saa meget betale som andre, der sig nylig i Lavet indgive, som i den første Post findes specificeret; men har han imidlertid været i andre Liglav, da maa han ingenlunde antages, med mindre han betaler dobbelt saa meget, som ellers betales af andre, foruden den ene Rd. aarlig for hvert Aar, han har været af Lavet, til de fattiges Bøsse.

11. Naar saadanne, som fra vort Liglav sig en Gang have frasagt, igjen efter næstforrige Artikkel i Lavet ere antagne, da maa han ikke forbigaas til Oldermænd at antages, om det ham er tilfalden i den Tid, han har været fra Lavet, at han jo først og fremfor nogen bør til Oldermænd udnævnes og han uden nogen Modsigelse at tage derimod eller og at have sin Lavsrettighed forbrudt.

12. Alle og enhver Lavbroder og Søster eller de, som lige med dem ere ansete, bliver Ligvognen bestediget, og tages da til Kusken og Karlen, som medfølger, af Lavets Kasse til deres Afbetaling 1 Rd.; men er det en fremmed, som lejer Lavet, svarer den selv den Omkostning, som paa-gaar, med videre.

13. Skulde der være nogen af vore Lavsbrodre eller Søstre (imod Forhaabning), som sig ikke forholde i Ligforsamlingen eller paa andre Steder, hvor det end være kan, som det sig bør, ædruelig, skikkelig og sømmelig eller skulde lade sig finde i nogen skammelig Gjærning, og det kan dem over-

bevises, end og de, som ved Liglavets Henbærelse med Drukenskab lade sig finde, skal derfor alvorlig straffes, og i Fald sig nogen deri vægrer, have de deres Lavsrettighed forbrudt og af Lavsbogen udskrives.

14. Er nogen, som efterdags vilde indgive sig i dette hæderlige og lovlige Liglav og skulde befri sig¹⁾ med en af vore Lavssøstre, maa han sig næste Lavdag derefter for Lavet ved Samlingen anmelde og da betale, hvad vedbør²⁾, saafremt han vil nyde Lavets Rettighed; men andre, som vil give sig i dette Liglav, maa anmelde sig i det seneste 3 Aar, efterat de ere gifte og indladte i Ægteskab, om de ville nyde Lavets Rettighed, og skulde de længere udeblive, betale de for hvert Aar aparte til Lavets Fattigbøsse 1 Rd., men indgive de sig i Lavet, førend ovenbemeldte 3 Aar ere forfaldne, nyde de Lavets Rettighed ligesom andre efter Lavsbogens Artikler.

15. Skulde det hænde sig (det Gud naadelig afvende), at nogen af vore Lavsbrodre eller Søstre skulde geraade i for stor Armod formedelst ulykkelig Ildebrand, Søskade eller i andre Maader at komme til agters, da finder enhver kristen Sjæl sig vel deri at komme den nødlidende til Hjælp og derforuden af Lavets Kasse at kontribuere, det meste muligt er, ved Dødsfald og efter des Beskaffenhed.

16. Skulde nogen Lavsbroders Hustru ved Døden afgaa og han selv skulde være tilfalden hende at bortbære, da skal han være fri derfor.

17. De Oldermænd, som herefter til Oldermænd udnævnes, skal være fri for at bære det Aar, de Oldermandskabet betjene.

18. De gamle, som ere i Lavet og have forrettet deres Oldermandskab, og andre aldrende, som formedelst Svaghed og Skrøbelighed ej kan gjøre Lavstjeneste, bør at være fri, men maa sig ved første Samling paa Lavsdagen angive.

19. Skulde det forefalde, at nogen enten i Byen eller uden Byen forlanger Lavets Tjeneste med Ligvognen og dertil tilfaldende Rode eller flere for Besværligheds Skyld, og samme Følgeskare skulde ville bruge Karosser, da nydes

¹⁾) : gifte sig.

²⁾) 1743 ansat til 3 Rd. til Kassen og 3 $\frac{1}{2}$ 8 β i Bøssen.

det ej, med mindre de, som ere af Lavsbødrene dertil beskikkede, og at nyde Karosser, som forskaffes dem fri af Ligets Vedkommende, foruden hvad der gaar p^art til Lavet efter forhen gjorte Akkort.

20. Hvad Ligklæderne angaar, om nogen udenfor Lavet deraf skulde forlanges til Leje enten i Byen eller uden Byen, kan Taxten herved føres efter Lavets Skjønsmhed, og er da af Lavets Brødre sluttet, som følger: Først det sølvfrynsede Klæde og Baare, dog alene her i Byen, for 10 Rd., og Nr. 4 kan i Byen lejes for 1 Rd. og udenfor Byen for 2 Rd.

21. De, som efterdags tages i Lavet og ej ville eller kunne gjøre Lavets Tjeneste, maa ej nyde Lavsrettighed ringere end 20 Rd. til Kassen og derforuden til de fattiges Bøsse.

22. Hvo som forsømmer at møde ved Ligs Bortførelse eller ej forskaffer en anden Lavbroder i sit Sted, efterat han af Lavets Bedemand er advaret, maa betale, for hver Gang sligt sker, 2 Rd^1) danske til Fattigbøssen; skulde han derved vægre sig og ej betale, har han forbrudt sin Lavsrettighed.

23. Skulde der være nogen af vore kjære Lavsbødre, der kan optænke noget til Lavets Nytte og Fordel eller i andre Maader noget at erindre eller observere, ville de nu behage samme at give tilkjende, paa det at det nu tillige med forhen anførte Poster i (den ny) Skipper Liglav's Bog kan blive tilført.

24. Og som dette kristelige Skipper Liglav her paa Stedet af vore kjære Formænd oprettet er, dem til største Berømmelse, som enhver af os, der nu lever, maa tilstaa, samme at bestaa af en Oldemand med sine tiltagne Bisiddere at beoagte Lavets Kasse til dens bedste Interesse, det meste muligt ske kan, og de andre Lavsbødre derimod have ej noget at sige, naar det efter forhen anførte Poster lovlig bliver opvartet; skulde ellers nogen Tvistighed imellem Oldemanden med sine Bisiddere eller Lavsbødre forefalde, bør alt saadant ved Lavsdags Forsamling paa bedste Maade afgjøres efter forindførte Artiklers og de fleste Stemmers

¹⁾ 1761 sat til 4 Rd .

Indhold og Samtykke. Hvilket af os samtlige kjære Lavsbrødre og Søstre af denne Dags Dato dette forskrevne i den ny indrettede Bog, der bestaar af 474 Folier eller Blade, underskrevet, vedtaget og sluttet forindførte Artikler i alle sine Ord og Punkter af os uryggelig holdes og efterleves skal; hvilket vi samtlige Lavsbrødre i den hellige Treenigheds Navn have saaledes indgaaet og besluttet og derfor af os samtlig i Jesu Navn underskrives.

Aalborg d. 24 Avg. 1734.

(115 Underskrifter.)

Ved Lavssamlingen 7 Februar 1735 ejede Lavet 221 Rd. 5 K 14 β og i Grønlandske Lotterisedler 20 Rd.; men i de nærmest følgende Aar gik Lavet tilbage i Stedet for fremad; thi 12 Marts 1754 var Oldermændene med sine Bisiddere og til sig tagne Lavsbrødre forsamlede angaaende Skipper Liglavets Kasses slette Tilstand at konservere, for at den ikke rent skulde undergaa, og blev da følgende Lavsartikler proponerede:

Det er bekjendt, at Aalborg Skipper Liglav er om ikke det ældste, som jeg tror, da et med de ældste i Danmark; thi saa vidt man kan skjønne og læse sig til i en af de gamle Lavsbøger, som siger saaledes: »Efterdi det er saa farlig og skrøbelig Tid her i Aalborg By, synderlig, at den skadelige Pestilense er her hos os optændt¹⁾, saa sluttet deraf, at Lavet har sin Begyndelse fra 1348, da den sorte Pest oversvømmede hele Evropa, og siden den Tid har der (Gud være lovet) ingen Pest været her i Aalborg; men den Tid (1348) grasserede den saa stærkt saavel som paa andre Steder her paa Stedet, at Folk befrygtede sig for ikke at blive begravede, hvorfor edsvore sig de fleste af Byens Indvaanere, der den Tid mest bestod af Skippere og Fiskere, hvoraf Lavet endnu har sit Navn²⁾, at saa længe der var

1) Det er denne Indledning til den ovenfor meddelte første Ordinans, som her ses at have foranlediget Troen paa Lavets store Ælde (s. S. 331—2).

2) Det er ovenfor (S. 333) paavist, at Navnet Skipperliglav skriver sig fra Lovene af 1674.

3 tilbage, skulde de 2 begrave den tredie, om han i samme Pest døde, hvilket sluttes at være bleven holdt, siden Lavet fra den Tid og til Dato er bleven bestandig skjønt med en Del Forandringer Tid efter anden efter Tidernes Omstændighed, som er at se af de Samlinger, Lavbrødrene have haft i St. Budolfi Kirke i Overværelse af deres Sognepræst Mag. Jakob Hansen og Byens Borgmester Diderik Grubbe¹⁾ (se Lavsbogen²⁾ pag. 1—17). Men da jeg ved sidste Lavdag er bleven udnævnt til Oldermænd for dette Lav, finder jeg Lavsartiklerne Tid efter anden i visse Ting af og til forandrede og Kassen saaledes svækket, at den ej har mere beholdne Midler end 47 Rd., som i mine Tanker vil give Anledning til Kassens Ruin og Undergang, om der ikke betids for den raades Bod, hvorfor jeg med mine Bisiddere og endel andre i Lavet har overvejet og betænkt følgende, hvorved vi haabe, at det, der nu i 466 Aar har været i Live, kan fremdeles frelses fra Undergang og blive i Live, naar vi samtlige i Lavet værende Lavbrødre og Søstre blive enige om at slutte og indgaa følgende Lavsartikler, hvorefter enhver Interesseret, være sig Mand eller Hustru samt Enkerne kunde nyde Hjælp til Begravelse for at forekomme de Udgifter, den 15de Artikkel i forrige Lavsartikler melder, som jeg venter ingen findes uvillige tildels for deres egen Fordel i Tiden, dels for at understøtte og vedligeholde det, der i nogle hundrede Aar er bleven bestandig.

Jens Kjeldsen.

De foreslaaede Artikler, som bleve vedtagne den 4de April 1754, vare følgende:

1. Nærværende Tid er i Lavet 78 foruden Enkerne 37. Enhver af os indskyder i Kassen 2 Rd. og hver af Enkerne

¹⁾ Mag. Jakob Hansen Brunow blev kaldet til residerende Kapellan ved Budolfi Kirke 1634, men allerede næste Aar Sognepræst. 1637 Mag. Underskrev den 8de Oktober 1660 Suverænitetssakten. 1673 Provst. † den 10de Oktober 1675 og begravet i Budolfi Kirke. — Diderik Grubbe blev Raadmand i Aalborg 1598, Borgmester 1630. † 1643.

²⁾ Det maa beklages, at denne tillige med mange andre Lavet vedkommende Papirer i sin Tid ved Ligegyldighed ere forkomne; endnu levende Folk mindes saaledes, at der har været hele Kurve fulde af gamle Papirer, som ere tilintetgjorte.

1 Rd. førstkommende Lavdag, som betales til den Oldermann, der tilkommende Aar bliver udnævnt.

2. De 2 første Aar derefter betaler enhver af os Tidepenge 1 Rd. aarlig, dog saaledes, at en Enke fra først til sidst ikke betaler mere end Halvdelen imod en anden Interessent.

3. Alle de, der allerede ere i Lavet, forblive deri uden nogen Forandring, med mindre det sker med deres Villie, og altsaa nyde de ej mere af Lavets Gode end det, som dem blev lovet, da de gav sig i Lavet; men alle de, der underskrive dette, saavel som de, herefter komme i Lavet, rette sig derefter for tilkommende Tid, og Lavet ligeledes at være forbundet at holde dem, hvad disse Lavsartikler love.

4. Dør en Interessent, der har underskrevet dette, 4 Uger efter tilkommende Lavdag, være sig Manden, hans Hustru eller Enke, nyde de foruden Lavets øvrige Gode af Kassen Begravelsespenge 10 Rd.

5. De Penge, der i de første 2 Aar kan blive tilovers, naar Udgifterne fraregnes, forblive i Kassen til en Fond og Forskud for Oldermannen, naar Dødsfald sker, og saa frendeles, til den har beholdne Midler 200 Rd.; men hvis mere den i Tiden kan tilvoxe, skal udsættes paa Rente.

6. Alle de, der efterdags give sig i Lavet, betale til Indgangspenge, foruden hvis forrige Lavsartikler dikterer, 4 Rd. og til Fattigbøssen, hvad Gud giver dem i Sinde, hvilke 4 Rd. Oldermannen maa kreditere dem til næste Lavdag derefter, om de det forlange, hvorimod de nyde efter den 4de Artikkel til Begravelse, om Dødsfald sker, hvad heller de have været kort eller længe i Lavet, 10 Rd.

7. Dør en Interessent, hans Hustru eller Enke, som er noget skyldig til Lavet, afdrages det dem i deres Begravelsespenge.

8. Naar Kassen bliver i den Stand, at den har efter den 5te Artikkel beholdne Midler 200 Rd., nyder enhver Interessent, Mand, Kone eller Enke uden Forskjel, naar de ved Døden afgaa, til Begravelse 13 Rd. 2 $\frac{1}{2}$, som betales dem af Oldermannen, saasnart Dødsfaldet bliver ham bevislig tilkjendegivet, imod Kvittering, hvilken Kvittering han hver Lavdag beligger (!) sit Regnskab med. Naar Oldermannen saaledes som meldt har gjort Forskud, betale Interessenterne

igjen proportionaliter til Kassen hvert Aars Lavdag det Forskud, som er gjort, dog saaledes, at en Enke efter den 2den Artikkel ikke betaler mere end Halvdelen imod en anden Interessent, hvorimod de ere fri for at betale Tidepenge.

9. Om saa sker, at en af hver Snes af begge Kjøn, der ere i Lavet, og derunder skulde aarlig dø, betales deres Begravelsespenge hvert Aars Lavdag af Interessenterne; men om flere mod Forhaabning dø, betales det øvrige af de Penge, der ere i Kassen, deri have Interessenterne ingen Udgift.

10. Alle de, der allerede ere i Skipperliglavet, tillades at blive Interessenter, hvor gamle de end ere, og de, der efterdags komme deri, dog saaledes, at de sidste ikke ere over 40 Aar gamle; ere de over den Alder, akkordere de med Lavet om, hvor meget de skal betale til Indgangspenge mere end de 4 Rd.

11. De, der efterdags forlange at komme i Lavet efter forrige Lavsartiklers 21 Post, skal tillige være Interessenter i Begravelses Kassen, hvis ikke, maa de ikke antages. Ligeledes forholdes med alle andre, der efterdags forlange at komme i Lavet, paa det den ene Kasse kan i Tiden blive samlet med den anden under et, som og til Lavdag kan ske, naar alle Interessenter af begge Kjøn kan blive enige om alt foranførte.

12. Bliver Enkemand eller Enke gift igjen, betale de ny Indskud 2 Rd. til første Lavdag derefter; sker det ikke, have de forlist deres Ret i Kassen og skal være fornøjede med, hvis den afdøde har faaet til Begravelse.

13. Bliver Enke, der fører et sømmeligt og kristeligt Levnet, (som Gud i Naade afvende) saa fattig, at hun ikke formaar at betale, hvis hun efter Repartition hver Lavdag er pligtig, maa hun derfor ikke af Lavet udskrives; men hvad hun i saa Maade ikke formaar at betale, tages af Fattigbøssen, og til den Ende betaler enhver Interessent til den aarlig 8 β og Enker 4 β . —

Paa denne Maade blev der ved Siden af det egentlige Skipperliglav, hvis Hensigt kun var at skaffe de afdøde fri Henkjørsel med Lavets Ligvogn og øvrige Rekvisiter og at ledsage dem til deres sidste Hvilested, oprettet en selvstæn-

dig Underafdeling under Navn af »Kjærligheds Liglavs Kassen« med den Bestemmelse at yde et Pengetilskud til Omkostningerne ved Begravelsen. Denne ny Kasse fik 1755 sine egne Lavstikler og sin egen Lavsbog, der indledes med de samme Ord, som Jens Kjeldsen havde benyttet i sit Forslag hertil, nemlig fra »Det er bekjendt« og til Parenthesen »se Lavsbog pag. 1—17« (se ovenfor S. 338—9); derefter fortsættes saaledes: Har da vore Formænd været saa omhyggelige for deres afdøde Medbrødre og Søstre paa saa kristelig en Maade at befordre deres afsjælede Legemer til deres Grav og Hvilested nu i nogle hundrede Aar indtil nærværende Tid med store Udgifter og Bekostning med at oprette Ligklæderne, ny Ligvogn og hele Lavets Inventarium, saa ønske vi efterlevende, at Gud i Naade vil opholde, beskjærme og bevare dette vort kjære Skipperlav, at det maa florere og blive samlet i broderlig Kjærlighed og Enighed indtil Verdens Ende. Dette mit Ønske beder jeg Gud vil stadfæste med et naadigt Amen. Vore kjære Lavbrødre have i mange Aar været omhyggelige med at oprette en Kjærligheds Liglavs Kasse for deraf i Tiden at nyde nogen Hjælp til deres Begravelse, hvilket og i Herrens Navn er bleven vedtaget af de fleste vore respektive Skipper Liglavs Brødre og Søstre. Skjønt forrige Oldermænd Siegr. Jens Kjeldsen har gjort sig al optænkelig Umage med at oprette en Kjærligheds Liglavs Kasse for det respektive Skipperliglav her i Aalborg, saa har dog samme i hans Tid ej været at bringe til nogen Fuldkommenhed, men har maattet henstaa til Lavdag den 3die Februar 1755, hvor der af samtlige Lavbrødre blev besluttet og vedtaget, at bemeldte Kassa skulde med det første blive oprettet og komme i Stand, til hvilken Ende jeg Jens Paulsen som nuværende Oldermænd med mine kjære Bisiddere Sieurs Jens Kjeldsen, Daniel Linaae, Frederik Julius Arffman, Hans Jensen Bager, Søren Jensen Schalstrup, Jens Sørensen og Johan Frederik Arffman lod ved Lavsbudet Jens Weille vore respektive Lavbrødre og Søstre den 19de Februar sidst her i mit Hus sammenkalde, hvilke samdrægtig tilstod, at deres Ønske og Begjæring var, at merbemeldte Kjærligheds Ligkassa maatte opnaa sin Fuldkommenhed, dog saaledes, at intet af dens Fond blev distribueret før indtil kommende Aars Lav-

dags Samling 1756. Vi slutte da vor Fortale i den Herres Jesu Navn.

Lavsartiklerne, der i deres endelige Form vedtoges 8 Sptbr. 1755, stemme i det hele med Jens Kjeldsens ovenfor S. 339—341 omtalte og vedtagne Udkast, men kom nu til at bestaa af 16 Paragraffer. De indledes med følgende Ord: Siden den største Del Lavsbrødre i det respektive Skipperliglav ere blevne enige om at stipulere og oprette en Kjærligheds Liglavs Kassa og en ny Lavsbog m. m. Lavet og Kassen angaaende, saa er den da paa efterfølgende Maade indrettet og de opsatte Artikler fra 1 til 16 saaledes her indført, som følger, nemlig:

1) Denne indrettede Kjærligheds Liglavs Kassa bliver en Kassa for sig selv og ikke sammenføjes med den anden Skipperlavs Kassa, med mindre alle Lavsbrødrene og Søstrene have gjort Indskud i denne vor ny oprettede Kjærligheds Liglavs Kassa, som endnu ikke er sket.

2) Indrettes en folioneret, gjennemdragen og forseglet Lavsbog, hvori indføres hvert Aars Indtægt og Udgift med videre bemeldte Kjærligheds Liglavs Kassa vedkommende.

Art. 3 er lig med Udkastets 1, Art. 4 med 2 og 13, men med den Tilføjelse, at Pengene betales hvert Aar til Oldermænden 24 Januar, og indfalder denne paa en Helligdag, da Dagen derefter; men hvem som ikke indfinder sig bemeldte Tid at betale, nyder ej noget til deres Begravelse.

5) Giver nogen sig i Skipperlavet førstkommande Lavdag 1756, betaler han til den oprettede Kjærligheds Ligkassa lige med en anden Interessent, som allerede er i Lavet, 3 Rd. og til Fattigbøssen 8 β og siden aarlig at svare 1 Rd. 8 β Tilskudspenge efter 4 Artikkels Lydende; thi bliver det en fast Sats, at alle efterkommende, som give sig i vor Kjærligheds Ligkassa, betale strax 3 Rd. 8 β og desuden at betale til Skipperlavet efter Lavsbogens 1 Art. Fol. 11.

Art. 6 er lig med Udkastets 4. — Art. 7 siger, at hvilken Enkemand eller Enke der indlader sig i nyt Ægteskab, betaler til Liglavs Kassen den halve Del mod en Interessent, som er 1 Rd. 3 \mathcal{L} , og til Fattigbøssen i det ringeste 8 β , men siden aarlig 1 Rd. 8 β Tilskudspenge efter 4 Art. og til Skipper Lavskassen ifølge Lavsbogens Fol. 24, hvilke Penge betales første Lavdag derefter; sker det ikke o. s. v.

— Art. 8 svarer til 10, 9 til 5. Art. 10 bestemmer, at dersom Liglavskassen nogensinde (som næst Guds Hjælp forhaabes) kommer i den Stand, at den afdøende kan nyde mere til Begravelsespenge, end allerede i den 6te Art. er fastsat, da skal samtlige Lavsbrodre derom med hinanden paa bedste Maade konferere paa den rette Samlingsdag, som holdes hvert Aar i Februar Maaned.

Art. 11 er lig med 7 og 12 med 13 kun med den Slutningsbestemmelse, at hvad hun i saa Maader ej formaar at betale, afkortes i hendes Begravelsespenge. — Art. 13 lyder: Naar en Lavbroder eller Søster ved Døden afgaar, svarer den efterlevende, som meldt er i 4de Art., saa længe den er i enlig Stand, undtagen det samme Aar, den bliver enlig, svares fuld Portion Tilskudspenge til næste Lavdag.

14) Skulde nogen Lavssøster blive befriet med en Mand eller Ungkarl, som er i et andet Liglav, maa han ikke antages enten i Skipperlavet, ikke heller i vor Kjærligheds Liglavs Kasse, men hans Hustru ganske udelukkes fra al den Del og Ret, som hun har haft til Kassen forhen.

15) Skulde det indfalde, at en af Lavsbroderne skulde blive Oldemand, som ikke har entretret i bemeldte Kjærligheds Liglavs Kasse, antages han ej til Oldemand for mere end Skipperlavets tilhørende Gode.

16) Thi udvælges en Lavbroder, som tillige er Interessent i vor Kjærligheds Liglavs Kasse, som forhen har været Oldemand, til at opagte og antage sig bemeldte Kjærligheds Liglavs Kasse dette Aar og derfor at aflægge rigtigt Regnskab til den følgende Oldemand paa rette Samlingsdag. Til den Ende maa nødvendigvis en Kasse eller Lade indrettes, hvori Pengene, Bogen, Fattigbøssen m. m. Liglavs Kassen vedkommende kan blive forvaret. Bemeldte Kasse bliver med 2 adskilte Laase og 2 Nøgler; den ene beholder Oldemanden og den anden den Bisidder, som dertil bliver udnævnt.

At ovenmeldte Artikler efter de respektive Skipperlavs Brødres og Søstres Samtykke ere blevne forfærdigede, beder jeg tjenstvillig mine kjære Bisiddere med mig vilde underskrive indtil videre, at Lavsbogen bliver forfærdiget, den da af hele Kompagniets Interessenter kan vorde underskreven. (Underskrifterne.)

De to saaledes oprettede Kasser bestod særskilt og med særskilt Regnskab indtil 1805, da de sammensmeltedes, hvorom mere siden.

Af Lavets senere Historie hidsættes følgende:

1771 ansattes Begravelsespengene til 15 Rd. i Stedet for 10 Rd.

1774 vedtoges, at, da der paakræves endel Skriveri med at forfatte Repartitionslisters, afskrive Indskudspengene i Protokollen samt Regnskaber at koncipere og renskrive m. m., og da de fleste af Lavbrodrene ere uvante med at skrive, antages Lavbroder Michel Lunge til at paatage sig samme mod en Betalng af 6 Rd. aarlig.

1775, da det forrige Lavsbud og Bedemand var død, antoges dertil igjen Lavbroder M. Wigant med en aarlig Løn af 12 Rd. og Frihed for at betale Indskud og desuden et Par Støvler det ene Aar og Støvlefødder eller Sko det andet.

1783 befandtes ved Lavssamling, at »Bærekassens« Midler beløb sig til 409 Rd. 4 g 12 β og i kontant Beholdning i Kjærligheds Kassen (foruden de allerede paa Rente udsatte) 298 Rd. 3 g 10 β . Der besluttedes da, at af Bærekassens Penge gives, som den ene til Udgift og den anden til Indtægt anskrives, 300 Rd.; men skulde i Tiden ske stærkt Dødsfald, saa at man igjen skulde se sig nødsaget til at bebyrde Interessenterne med større Udgifter, da bliver Kjærligheds Kassens 4de Art. i fuld Kraft.

1785 besluttedes, at da Bærekassen havde 250 Rd. 3 g 6 β og Kjærligheds Kassen 950 Rd., som vare satte paa Rente, 96 Rd. kontant, skulde af Bærekassen 200 Rd. overgaa til Kjærligheds Kassen, og Begravelsespengene forhøjes fra 15 til 16 Rd. for hver, som har været i Lavet og Kjærlighedskassen i 4 Aar; men hvem som ikke har været i Lavet i 4 Aar, nyder ikke mere til Begravelsespenge, end hvad de i Indskudspenge og efter hvert Aars Repartition have betalt, og hver Lavbroder og Søster skulde betale for det bedste sølvfrynsede Klæde 1 Rd., men faar det næstbedste uden Betaling.

1792 ejede Kjærligheds Kassen 1695 Rd., hvoraf 1250 Rd. paa Rente, hvorfor vedtoges til 4 Aars Interessenter at udbetale ved Dødsfald 30 Rd. S. A. oplyste Oldermænden,

at Snedkerliglavet havde anskaffet en Ligvogn til Bortleje til fremmede Lig, hvilket meget havde været til Hinder for Skipperliglavet. Derfor vedtoges at bortleje Ligvognen for det samme som Snedkerliglavet, og det overlodes til Oldermænden ved paakommende Lejligheder at se at faa det meste muligt.

1794 beskikkedes en ny Bedemand og Lavsbud, som fik 3 Rd. istf. Støvler og Sko.

1801, da den Lavbroder var død, som havde besørget Kjørselen med Ligvognen, antoges en ny, som for hvert Ligs Henkjørsel fik 4 Rd 8 β .

1805 findes følgende i Lavsbogen: »Endel af Interessenterne have ofte ytret, om ikke begge Kasserne, saavel Bærekassen som Kjærligheds Kassen, som i Aaret 1754 blev stiftet, vedtaget og underskrevet af daværende Interessenter i Skipperlavet, naar undtages følgende paa samme Tid værende Interessenter, nemlig Villum Green, Lars Bang, Christian Saxtrup og Niels Simonsen Holm, som ikke vilde indgaa Forbindtligheden af den oprettede Ligkasse; af den Aarsag blev en aparte Lade forfærdiget med 2 Laase og Nøgler til at bevare de indskydende Penge i, samt deraf igjen at udtage til Begravelsespenge, som til Dato har kontinueret. De, som den Tid, Kjærligheds Kassen blev oprettet, ej vilde indgaa i samme, ere alle bortdøde undtagen N. Simonsen Holms Enke, som endnu lever og, som meldt, ej kan tilkomme noget til Begravelse af samme Kasse; paa Grund af foranførte har man ikke kunnet skride til at indlemme begge Laderne under een, og som denne omtalte Enke ene og alene er den, som er udelukket fra Kjærligheds Kassens Nydelse til Begravelse, saa er fra i Dag af bleven resolveret, at begge Lader blive indbefattede under een Lade, hvortil den med de 2 Laase og Nøgler er bestemt, og altsaa, at efterkommende Oldermænd ikke have uden eet Regnskab at aflægge for begge Kasser.«

1811 blev gjort følgende Indberetning ifølge Forordn. 15 Maj 1810 til Tilsynscommitteen for alle private Understøttelses- og Forsørgelsesanstalter i Kjøbenhavn: »I Overensstemmelse med den allern. Forordn. 15 Maj 1810 indberettes herved, at der her i Aalborg befindes et saakaldet Skipperliglav, som i Oldtiden er oprettet og stiftet 1348. Samme

Lav er siden den Tid vedligeholdt og forbedret af Skippere og andre agtværdige Borgermænd. I Henseende til sammes nu for nærværende Tid befindende Tilstand, da er samme saaledes: Lavets Interessenter nu for Tiden er et Antal af 100 og samme Liglavs Kasses Beholdning er efter dette Aars Regnskabs Udvisning 1950 Rd., som imod Pant i faste Ejendomme paa Rente er udestaaende her i Byen. Dette Lav har følgende Bestemmelse: Indtægterne, som bestaa dels i Renterne af ovenmeldte Kapital og dels i de aarlige af Interessenterne erlæggende Tidepenge, som er 4 Rd. 4 β pr. Lod af Mand og Kone, foruden hvad Lavets Kasse indbringer for bortdøde Ligs Bortførelse uden Lavet, anvendes til bortdøde Brødrer og Søstres Ligs Begravelse, og nydes i saa Fald til hver bortdød Interessent 30 Rd., ligesom og de øvrige Indtægter anvendes til Lavets visse og uvisse Udgifter.« — 1812 svarede Komitteen, at Lavet ikke henhørte under dens Bedømmelse.

1811 fik Lavets Bud og Bedemand 30 Rd., som 1813 forhøjedes til 50 Rd., og Skriveren 8 Rd., 1812 forhøjet til 20 Rd., og for Ligs Henkjørsel betaltes istf. 3 Rd. 4 Rd., 1813 forhøjet til 6 Rd. tillige med Frihed for Tidepenge, og Medfølgerne med Ligvognen fik 4 Rd. istf. 3 Rd. , hvorfor Tidepengene bleve forøgede til 1 Rd. 4 β af Mand og Kone og 3 Rd. 2 β af Enkemand eller Enke.

1813 vedtoges, at hver Interessent for hver Gang han udebliver fra det Ligs Henbæren, han er buden til, skal betale i Mulkt 2 Rd.

1817: Da det efter Tidsomstændighederne nu koster mere i Rigsbankpenge for fremmede uden Lavet og i Byen, som forlange Lavets Tjeneste, end tilforn i dansk Kurant, skulde de, som efter Lavartiklerne ere berettigede hos Lavsbrødre og Søstre at nyde Lavstjeneste for modereret Betaling 6 Rd. 4 Rd. d. K., kunne søge Lavets Tjeneste for saadanne Beslægtede med Lavets fulde Sir, dog ikke for mindre end 10 Rd. N. V. samt tillige at betale Kusk og Medfølger.

1818 forhøjedes Begravelsespengene til 40 Rd.; men 1824 vedtoges, at der, da der var Underballance i Kassen, skulde betales i Tidepenge af hvert Ægtepar 2 Rd. og i Fattig-

bøssen 8 β og af Enkemænd og Enker det halve; 1825 ansat til 9 \mathcal{K} og 8 β og 4 \mathcal{K} 8 β og 4 β .

1828 vedtoges, 1) at naar den nærmeste i Lavet af gyldige Aarsager fritages for Oldermandskabet, vælger Lavet i hans Sted en anden, som findes »duelig og suffisant«; vil denne ikke modtage Valget, betaler han en Mulkt af 15 til 20 Rd. efter Omstændighederne og Interessenternes fleste Stemmer, da han ellers som den, der ikke med sine Lavsbrodre vil opfylde sine Lavsplichter, skal have sin Lavstretighed forbrudt og uden videre Lov og Dom strax udslettes af Lavet; 2) at til enhver Lavsbroders eller Søsters Lig bliver Ligvognen bestediget, og Kusk og Medfølger betales af Lavskassen, hvorimod de Interessenter, som ere indkomne i Lavet og betale deres Indskud i 4 Aar, skal selv betale Kusk og Medfølger, naar Dødsfald sker, forinden det fulde Indskud er betalt.

1829 vedtoges, at Sørgekapper skulde bæres hele Aaret om baade Sommer og Vinter, og at Bisiddere og Bedemand bære langt Sideflor om Hatten ved Ligbegængelser.

1830 vedtoges, da Lavet manglede Interessenter til at forrette Lavstjeneste som Ligbærere, at alle fraværende Interessenter skulde forsyne Lavstjeneste ved andre af Lavet i deres Fraværelse; tillige antages igjen til Lavstjeneste alle de Interessenter, som forrige Aar bleve frigivne derfor indtil videre.

1831 vedtoges, 1) at alle honette og borgerlige, gifte og ugifte Mandspersoner til enhver Tid af Aaret af Oldermanden kunde antages og indskrives som Medlemmer af Selskabet, naar de ere under 40 Aars Alder; ere de over 40 Aar, sammenkalder Oldermanden Bisidderne og akkorderer om, hvor meget han da skal betale i Indskud; 2) skulde nogen Interessents Dødsmaade bære Tvivl om Selvmord, da vil den Maade, hvorpaa Øvrigheden anordner Begravelsen, blive at tage til Rettesnor, idet en Selvmorder gjør sig uværdig og nyder aldeles ingen Lavstjeneste; 3) dersom noget af Selskabets Medlemmer ved Lov og Dom bliver dømt for uærlig Gjerning, bliver det strax af Interessenternes Tal at udslette og forbryder al sin Ret; 4) ingen Interessent maa bære Lig udenfor Selskabet under Mulkt til Fattigbøssen

første Gang 1 Rd., anden Gang 2 Rd., og tredje Gang udslettes han af Selskabet.

I Aarene 1830—2 forefaldt mange Dødsfald, hvorved Kassens Tilstand blev daarlig, og 405 Rd. blev 1833 opsagt til Udbetaling af de udestaaende Penge.

1833 ansattes ny Interessenters Indskud til 10 Rd. og i Fattigbøssen 4 \mathcal{K} , det halve at betale ved Indlemmelsen, det halve 24 Januar. Personer fra 40—50 Aar akkordere med Selskabet om Indskudet, over 50 Aar antages ingen under 40 Rd. Indskud; enkelte Personer betale det halve.

1837 vedtoges Forandringer i Lovene, som nu kom til at bestaa af 32 § og skulde trykkes, saa at daværende Medlemmer fik dem gratis, men ny for 24 β . Ifølge disse fastsættes Lavdagen som hidtil til den 3dje Februar; Bestyrelsen overdrages en Oldermænd med fornødne Repræsentanter under Navn af Direktion, som hvert Aar vælger den ny Oldermænd, der igjen udnævner Repræsentanterne, blandt disse dog altid den fratrædende Oldermænd, der beholder den ene Nøgle til Kassen. Oldermændene ere i Fremtiden fritagne for al aktiv Tjeneste, ligesaa vel som de Interessenter, der have været Medlemmer i 20 Aar, naar de formedelst legemlig Svaghed ere uskikkede dertil. For Udleje udenfor Lavet af Ligvogn m. m. betales: 1) for Ligvognen med Lavets fulde Sir d. e. med 4 Heste og Ligklædet Nr. 1 af Indenbys 12 Rd., 2) for Vognen med 2 Heste, Lavets Tjeneste og Klædet Nr. 1 10 Rd. (med Klædet Nr. 2 8 Rd.), og for Udenbys $\frac{1}{4}$ mere. Ønskes kun Ligklæderne med Ladbænk og Skamle, betales for Ligklædet Nr. 1 af Indenbys 3 Rd., af Udenbys 4 Rd., for Nr. 2 resp. 2 og 3 Rd. Dernæst er der ny Bestemmelser om Indskudenes og Tidepengenes Størrelse i Forhold til Alderen og om Terminerne for disses Indbetaling, samt om, hvor meget der nydes af Lavet ved Dødsfald, hvilket, naar det gaar højest, er Lavets fulde Tjeneste: Ligvognen, om forlanges, forspændt med 4 Heste, Ladbænk, Skamle og Klædet Nr. 1 tillige med 40 Rd.

1871 vedtoges, at da det Aar for Aar bliver mere besværligt for de mandlige Medlemmer, som kun bestaa af 28 Interessenter, som ere forpligtede til at bortbære Lig, og deriblandt mange, som ikke længere kan udrette denne Bestilling paa Grund af Alder og Svagelighed og altsaa maa leje

i sit Sted, da skal, hvis Lavet skal vedblive at bortleje sin Ligvogn, for Lavets Regning antages lejede Bærere, som skal være dertil skikkede 8 Mænd; men med Hensyn til Bortbærelse af afdøde Interessenter, skal dette som hidtil ske af Medlemmerne, og endelig 1875, at da Lavets Medlemmer for største Delen bestaa af ældre Folk, og der kun findes 11 Medlemmer, som ere saa unge og kraftige, at de kan bortbære Lig, fandtes det urigtigt at bebyrde disse med Ligbæren alene; derfor fritages alle Medlemmer for Ligbæren, men denne Bestilling skal for Fremtiden udføres for Lavets Regning af lejede Folk.

I den senere Tid har der saa godt som ingen Tilgang været, hvortil Grunden maa søges dels i det forholdsvis store Indskud ved Optagelsen, dels i, at der i den nyeste Tid er oprettet flere andre Selskaber, i hvilke Medlemmerne paa en lettere Maade have Adgang til lignende Fordele, saa at dette gamle Lav truer med at ville gaa helt ind, naar alle de nuværende Interessenter ere afgaaede ved Døden. Lavets Status er dog saadan, at det rimeligvis fuldt ud vil kunne opfylde de lige overfor disse paatagne Forpligtelser, idet det ejer en Kapital af omtrent 4000 Kroner, og de nuværende Medlemmers Antal er 16 Par gifte Folk (Mand og Kone), 10 Enkemænd og 21 Enker.

3. Det almindelige Liglav

havde ligesom Skipperliglavet oprindelig kun til Hensigt at skaffe Medlemmerne en hæderlig Bortbærelse af de øvrige Interessenter, hvortil siden ogsaa her kom en Begravelses-hjælp i Penge. Lavet er gammelt; men dets Alder kan ikke nøjagtig opgives. Den ældste Lavprotokol er begyndt 1657; men af Indledningsordene ses, at Lavet har bestaaet før den Tid¹⁾. Det hedder her nemlig: »Anno 1657 den 18 Maj vare nogle af Lavbrødrene forsamlede udi vores forordnede og tilbetroede Oldermands Niels Andersen Tømmermands Hus og der igjennemsaa og læste vores gamle Lavsskraa. Som befindes noget at være deri indtegnet, som angaar Lavets Brødre for højt, nemlig til Straf den, som

¹⁾ I »Aalborgsk Lommebog for 1804« nævnes det alm. Liglav som stiftet 1526 (!).

ikke følger Ligene, som udi Lavet bortdø, Manden 3 ₤ og Kvinden 2 ₤, saa har vi det for godt paa menige Lavs Bedste anset, at efter denne Dag skal hermed saaledes forholdes. Hvilken Mand som er i Byen og ved sit Helbred og dog modvilligen det forsømmer, første Gang til Straf 1 ₤ og Kvinden 8 β, anden Gang dobbelt, tredje Gang slet afskrives og ej efter den Dag nogen ydermere Rettighed deri at have. Og eftersom alle Lavsbrødrene ikke vare tilstede samme Dag, da vi dette paa menige Lavs Bedste og Gavn gjort og stiftet have, formenende, ingen skal have sig derover at anke og klage i nogen Maader, efterdi det er hver Mand, som i Lavet er, til det bedste stiftet, hvorfor vi vores Navne samt vores Hænder og Bomærker med Signeter her efter skrevet og underforseglet. Ut sup. die et loco.«

»Item dersom nogen Mand eller Kvinde befindes, som er ved sit Helbred og i Byen og følger Ligene, som i Lavet bortdø og ikke bliver i Kirken, til Gudstjenesten er forrettet, straffes for hver Gang, Forseelsen saa sker, ligesom den, der ej følger, nemlig Manden 1 ₤, Kvinden 8 β. Dette skal og forstaas med lige Straf, naar nogen Rodemester forsømmer enten at tilsige Lavet eller ej selv møder, som forskrevet staar. Og skal Oldermændene selv tage otte Mand med sig og strax efter Gudstjenestens Forrettelse gaa til hans Hus, som brøstfældig er, og pante ham mere og ikke mindre af og intet dermed at bryde i nogen Maader. Han som befindes modvillig mod Oldermændene eller de Mænd, som pante, enten med Ord eller Slag dem beegner eller overfalder, bøde derfor til Lavet 1 Td. Øl saa god som 4 Sldr. og til Øvrigheden 1 Rdlr.«

Herefter følge Underskrifterne, først Oldermændene, saa de to Bisidderes og endelig 25 andres, hvoriblandt 4 Enkers. Derunder er der 24 Segl, ventelig alle Mændenes. Lige foran Seglene er indskudt Ordene: »Og venligen ombedet vores kjære Øvrighed velvise Borgmestere med os til Vitterlighed at underskrive«, uden at dette dog er sket. Paa Bladets Bagside er dernæst tilføjet en Mængde Navne, maaske efterhaanden som ny Medlemmer ere optagne i Lavet; thi ved et er det tilføjet Ordet »betalt« og efter det sidste Ordene: »i Lavet 1670 den 24de Juli«.

Vi ville her fortsætte Lavets Historie ved Uddrag af

Lavsbogen for til Slutningen kortelig at anføre Hovedtrækene af de nugældende Loves Bestemmelser.

»Haver jeg Niels Andersen Tømmermand Oldermænd annammet af vores Lavs Penge anden Paaskedag 1657 rede Penge 7 Sldr. 2 K .« Af den følgende Indtægtsopgjørelse ses, at Lavet ejede »et gammelt Barneklæde«, der bortlejedes for 12 β , »det ny Ligklæde« (1 Sldr.), »det gamle Ligklæde« (1 K); næste Aar nævnes ogsaa »et Kors« og 1660 »det Par ny Messing Stager«, hvortil 1661 er tilføjet »med Voxlys«.

1659 den 14 September: »Haver jeg Niels Andersen kjøbt 27 Marker Vox, hver K koster 14 β , med Arbejdsløn er til hobe 5 Rd. 3 K 10 β . Haver jeg Niels Andersen fliet 1 Rd. ud paa de Stager.«

1661 blev af menige Lavsbrødre samtykket og indgaaet, at der skal tages af Lysene, naar de bortlejes uden Lavet, for hver Mark, der brændes, 1 K , men udi Lavet 8 β . Nu samme Dag blev udlagt af de beholdne Penge 3 Daler til en Td. Øl og 1 K til en fattig Karl, som nogle af Lavsbrødrene samtykkede; nok kjøbtes 2 Voxlys, som vejede $\frac{1}{2}$ Pund.

Anno 1661 den 24 Maj haver Niels Andersen Tømmermand, Oldermænd for Tømmermands- og Bødkerlavet, været med denne Bog paa Aalborg Raadstue og af Borgmestere og Raad været begjærende, at de udi Lavet maatte tilholdes at følge Lig under her tilforn af Lavet vedtagne Straf, hvorefter hermed af Borgmestere og Raad befales samtlig Lavet, at naar nogen Lig falder, de da indstille dem at følge under Straf, enhver, hver Gang det forsømmes, Manden 1 K og Kvinden 8 β .

Actum Aalborg Raadstue ut supra.

Borgmestere og Raad udi Aalborg.

Denne Lavs Ret samt velvise Borgmestere og Raads derpaa udstedede Konfirmation bør jo alle Lavsbrødre og Lavssøstre at respektere og have i Agt saavel som udi sømmelige og høflige Maader Ligene hæderligen til Jorden følge og udi Kirken, som kristeligt er, fortøve og de paarørende igjen til Stervboet følgagtig være og ledsage og deri skikke dem, som de selv ville efter deres Død ske skulde, og haver

Lavsbrødrene selv efter deres Vedtægt for Brøde at pante de Modvillige.

Aalborg den 20 Decr. 1675.

Efter Begjæring *Peter Panch*¹⁾.

1664 anden Pintsedag: Udlagt efter menige Lavsbrødres Villie til Øl og Tobak 6 \mathcal{K} .

1667 den 29 Juli blev samtykt med menige Lavsbrødre at udgive per Mand 10 β til det ny Klæde, som ufejlbarligen skal betales inden Sancte Michelsdag. Item skal de 4 Rodemestere samt andre 4 Mænd af Lavet være tilforpligtede at følge Oldermænden til dens Hus, som skal pantes, naar de af Oldermænden dertil blive nævnte. Hvo ikke følge vil, da derfor at straffes, til Lavet 3 \mathcal{K} og til de fattige 4 β . Item dersom Oldermænden og Bisidderne ikke straffe efter Bogens indeholdende Artikler, saavidt Retten medfører, da derfor at straffes til Lavet for hver Gang hans Forseelse saa findes, en Fjerding Øl saa god som 1 Sldr. og til de fattige 8 β .

Hvilken Mand, som af sin Rodemester bliver paaraabt at udtage eller bære nogen Lig, som i Lavet bortdør, og ej følger, naar han derom lovlig bliver advaret, bøde, saa ofte han sig i saa Maade modvilligen anstiller, 24 β til Lavet.

Hvilken Lavsbroder, som med utilbørlige Skjældsord eller Slag hverandre beegner, enten paa Vejen til Lavshus, udi Lavshus eller fra Lavshuset, bøde derfor, hver Gang det sker, en Tønde Øl saa god som 3 Sldr. og til Øvrigheden 3 \mathcal{K} , til de fattige 1 \mathcal{K} .

1668 anden Pintsedag udgivet »til 2 Td. Øl 6 Dlr., Pigen 1 \mathcal{K} , udlagt til adskillige i Kjældereren 8 β , for Tøjet at bære i Oldermændens Hus 6 β α .

1673 lod Oldermænden gjøre 4 ny Voxlys, hvortil blev kjøbt 38 $\frac{1}{2}$ Marker ny Vox til de to gamle Stumper, som bleve omsmeltede; blev de 17 $\frac{1}{2}$ Marker, og vog hvert Par Lys 28 Marker, hver Mark Vox med Arbejdsløn 14 β , er 8 Dr. 1 \mathcal{K} . Arbejdsløn af de 17 $\frac{1}{2}$ Marker à 2 β , er Penge 2 \mathcal{K} 3 β ; givet for Ligbaaren at forvare 12 β , for Tøjet at hjembære 6 β . — Ligeledes blev gjort en ny Kiste til Klæderne, som kostede: Snedkeren for Arbejdsløn 6 \mathcal{K} 2 β , til

¹⁾ Byfoged.

Lim og Sværte 5 β , Smeden for den at beslaa 3 Sldr., er tilhobe 4 Sldr. 2 g 7 β . Endnu desforuden for Korset at to er givet 6 β .

1676 blev kjøbt $6\frac{1}{2}$ Al. Klæde til et Baareklæde à 7 g , er Penge 11 Dr. 24 β , og 1677 kjøbt 7 Al. sort Klæde til 2 Børneklæder à 10 g , er $17\frac{1}{2}$ Dr., det ene $4\frac{1}{2}$ Al., det andet $2\frac{1}{2}$ Al. langt; $3\frac{1}{2}$ Al. Taft til Korset paa begge Klæder 6 Rd. 5 β .

1678 blev gjort 2 Børnelys, vog 22 Marker à 12 β , er Penge 15 g 12 β , Arbejdsløn 2 g . S. A. blev tilforordnet 8 Mænd, som tillige med Oldermænden og Bisidderne skal have Indseende i Lavet.

1679 vare vi underskrevne paa samtlige Lavbrødres Vegne forsamlede. Da blev saaledes afsagt, at efter denne Dag skal ingen være forskaanet for Bæren; men hvo ej selv er god for at bære, da de, naar det kommer dem til at bære, forskaaffe en dygtig Person at bære i deres Sted udi sømmelige Klæder og med Kappe efter tilforn vedtagne Skik, hvorfor Lavet er delt i 4 Roder (Navnene).

1681 vare vi underskrevne forsamlede samt de 8 Mænd med flere vores Lavbrødre i Oldermændens Hus. Da blev samtykt, at hvo som af Lavbrødrene beegne hverandre med Skjældsord eller Ukvemsord, enten paa Gade eller i Hus, i Kirke, paa Kirkevej og Kirkegaarden eller udi nogen Krohuse, i hvad paa Sted det være kan, Lavet eller Lavbrødrene til nogen Forklejnning i ringeste Maader, da at forvises Lavet som en Skjelm og aldrig at nyde nogen Ret eller Rettighed af Lavet efter denne Dag.

S. A. indkom Søren Thomesen udi vores Lav og blev antaget for Bedemand og Skriver udi Lavet, hvorfor han skal have 3 Rd. og han og hans at nyde lige Lavsrettighed med de andre hans Lavbrødre.

1682 Fastelavnsmandag blev samtykt af menige Lavbrødre, at dette vores Lav skal holdes af os og Efterkommere paa Fastelavnsmandag. I lige Maade maa Oldermænden og Bisidderne intet gjøre eller afsige uden de 8 Mænds Tilladelse og Overværelse, og hvad de gjøre og lade, skal Lavbrødrene samtlig være fornøjede med.

1686 blev forordnet at være 1 Rodemester udi hver Rode til at tilsiige Roden, hvem der skal bære.

1689 blev klageligen andraget paa Raadstuen for ædle og velvise Hr. Borgmestere og Raad, hvorledes endel fandtes forsømmelige de afdødes Lig og Legeme udi vores Lav til deres Jordefærd at bære. Da blev af deres Velvisheder saaledes afsagt, at hvo som efter denne Dag derudi fandtes forsømmelig deres Lavbroder og Lavssøster tillige deres tilhørende afdøde Lig til Jorden at bære, naar de derom blive tilsagte og dem tilfalder, da enhver derfor at pantes for 1 R danske.

1691 nævnes blandt Inventariet et Lavssignet og 6 Messing Lyseslager.

1696. Saasom endel Lavbrodre tilforn med Lavets Lig at bære enten ere ganske udeblevne eller og uskikkelig i Klædedragt fremkomne, saa har Lavet nu ej alene stadfæstet forrige ommeldte Straf for den, som til Lig at bære udebliver, uefterladelig skal betale under Pantning 1 R danske, men endog hver den, som er buden Lavets Lig at bære og ikke indfinder sig at have paa sig en sort Kappe og sort Kjole (1704 tilføjet: sorte Buxer og sort Vest og Strømper), skal derfor bøde 8 S danske og ikke at agtes som den, der har været eller indfundet sig, men afvises fra Ligbegængelsen og bøde begge fornævnte Faldsmaal 1 R 8 S . Findes han uvillig samme Bøder at betale, da Oldermændene med tvende eller fire af Lavbrodrene den skyldige at besøge og af hans Hus udpante fuld Værd for for^{ne} Bøder, dog at Pantet skal staa til Løsning udi fire Uger; efter den Tid er ikke Oldermændene eller Lavet skyldig at svare til hans Pant.

1705 solgtes Lavets Signet for 3 R . Lavrids Olesen gav 2 R til Straf for Ukvemsord, som han øvede samme Tid; næste Aar blev han bortvist fra at bære Lig (dog lovede Lavet ham hans Lig at bære til sit Lejersted) formedelst hans Uskikkelighed baade paa Gaden og Kirkegaarden, som Præsterne og andre Godtfolk havde Fortrydelse paa.

1708 bestemtes, at ingen maatte lade bære noget Lig bort af nogen fremmed, som ikke er i Lavet, men tage en af sine egne Lavbrodre den døde at bortbære. Taxten paa Ligklæderne blev ansat saaledes: De bedste Klæder med Folk og Ligbaare 2 Sldr., de andre næstbedste med Folk

og Baare 1 Slidr. 2 ℥ , de største Børneklæder og Baare 3 ℥ , mindste Barneklæde 1 ℥ ; 1710 igjen forandret saaledes: Bedste Klæde, Baare og Folk 4 Slidr., næstbedste Klæde 3 Slidr., det tredje 2 Slidr.

1710 antoges Jørgen Pedersen Rasch til at være Skriver udi Lavet og ikke derfor nyde nogen Penge undtagen at bære ham og hans Hustru, naar de ved Døden afgaa.

1713 vedtoges, at det bedste Klæde aldrig skulde bruges under noget Lig, men oven paa Kisten. S. A. blev gjort en Lade saa stor og lang, at alle Klæderne derudi kan ligge, og udi den ene Ende er gjort til Bøgerne og Pengene at forvare, og er gjort til for^{ne} Lade 4 forsvarlige Laase.

1715 vedtoges, at naar noget Barn bortdør, som ej et Menneske kan hembære, skal dette hembæres med lige Fordel som et andet gammelt Menneske, som er udi Lavet, med samme Ceremoni; deslige om nogen dør i hans Brød, nyder lige Ceremoni.

1719 vedtoges, at hvo som ved Døden afgaar i Lavet, skal nyde af Lavet 4 Slidr., om de have været i og betjent Lavet i 4 Aar.

1723 blev paalagt, at hvilken Mand som det tilfaldt at bære og han selv ikke kunde komme og han da talte til en anden Mand, og denne lovede ham at ville bære og han da ikke mødte, skulde han svare dobbelt, som er 2 ℥ . Ligeledes Sværgeren og Banden, saa længe som Retten holdes, første Gang 2 β , anden Gang 4 β , tredje Gang 8 β , og bliver det for groft, da skal Lavet afsige Straf.

172. vedtoges, at hvilken Mand som bærer i noget andet Lav, enten de selv eller andre paa deres Vegne, da straffes den, som forfører den anden, for 2 ℥ , og den, som lader sig forføre, for 1 ℥ . Ligeledes at hvilken Mands Kone, som ved Døden afgaar og det falder ham til at bære i hans Rode, da er han fri og ingen at leje for sig.

1727 vedtoges, at hvem som havde Undskyldning, naar Lig skulde bæres, og de ikke kunde faa af Lavsbrodrene, maatte de tage en ærlig Mand uden Lavet, ellers en af deres egne Paarørende.

1728 vedtoges at betale Tidepenge, som er 4 β om Maa-neden og 3 ℥ om Aaret, og det at betale med god Villie,

og derimod at nyde til sin Jordefærd, enten Mand eller Hustru, 10 Rd., og hvo som ikke vil betale lige saa vel den sidste Dag som den første sine Tidepenge, naar Aaret er til Ende, da har Lavet ikke andet at gjøre eller svare end at slette deres Navn ud, og ikke at agtes, som de have betalt nogen Tidepenge.

1729 anføres blandt Udgifterne: Til Fortæring Lavdag et Fad Øl 6 Dr., 8 Potter Brændevin 1 Dr. 2 ŷ , 1 Pd. Tobak 1 ŷ 8 β , 3 Dusin Piber 1 ŷ 2 β , Fortæring til Bisiddere og de 8 Mænd 1 Dr. (Gjentager sig stadig siden.)

1734 vedtoges, at naar Oldermænden vil have Lavet samlet, skal Bedemanden tilsige samtlig Lavet, 8 Mænd og Bisidderne til Kl. 11, og hvo som ikke lader sig finde i Oldermændens Hus, naar Klokken ringer 12, og udebliver, straffes efter Lavsbogen og det til de fattige.

1741 vedtoges, at Enkerne i Lavet, saa mange som havde Evne dertil, skulde bære Lavets Byrde med Ligbæren, dog saaledes, at 2 Enker skal regnes i Byrden som 1 Lavsbroder og fornøje den, som paa deres Vegne bærer Liget, de fattige og særdeles forarmede Enker undtagne. Skulde Lavet i Tiden blive saa forbedret, at det kunde forrette Ligbæren uden Enkernes Hjælp, vil det være betænkt paa at se Enkerne herfor forskaanede.

1747 blev vedtaget, at ingen Drikke maatte drikkes ved Lavssamling efterdags og ingen Penge udgives af Laden til Lavets Samling, undtagen naar Lavet flyttes, som sker hvert tredje Aar. Fremdeles maatte ingen efterdags komme i Lavet, som er over 40 Aar gammel. Sr. Mads Knudsen har forlangt af Lavet at være fri for Børt, hvilket blev ham tilladt, mod at han skal følge hvert Lig, som af Lavet bliver henbaaret, og give Oldermænden tilkjende, hvem der udebliver og ej forholder sig skikkelig.

1749 var Borgmester Chr. Solberg tilstede for at efterse den aftrædende Oldermænds Regnskab for 5 Aar, som befandtes rigtigt. S. A. fik Borgmester Solberg 2 Rd. af vores Lade til Orgelværket at forfærdige.

1754 vedtoges, at de ikke vilde bære noget Lig bort med det bedste Klæde ringere end 2 Rd. og det næstringere for 1 Rd. 4 ŷ uden udi de fattiges Hus.

1759 paa Lavdag blev udgivet til Borgmester Solberg

1 Rd., til Vin og Sukker til ham 1 Rd 12 β , til Oldermændene 4 Rd (for at give Hus med Varme), til hans Pige 1 Rd , til Lavs Fortæring 4 Rd o. s. v. (Fra den Tid af var en af Magistraten altid tilstede ved Lavssamlingerne indtil 1839).

1761 vedtoges i Borgmester Dr. Berregaards Nærværelse, at der ej tillodes nogen stærk Drik ved Lavssamlingerne Lavets Kasse til Byrde.

1762 var der i Lavet 41 Mænd og 14 Enker.

1770 vedtoges, at hver, naar den ved Døden afgaar, skal have 12 Rd. til sin Begravelse.

1778 vedtoges, 1) at om nogen af Lavsbrødrene har deres Forældre eller Søsken hos sig i deres Hus, og de have været hos dem $\frac{1}{2}$ Aar i det ringeste eller derover, naar de ej vare komne syge til dem, bør de have fri Henbørt, naar de dø hos dem; 2) derimod, naar nogen Lavsbrøder tager nogen af de ovenmeldte i deres Hus, som er syge, og de da dø i samme Sygdom inden ovenstaaende Tid, da at betale til Oldermændene den fastsatte Taxt ligesom fremmede; 3) om nogen af bemeldte Lavsbrødre har Dreng eller Pige i Tjeneste og de ved Døden afgaa i deres Hus, da akkordere de med Oldermændene derom.

1788 vedtoges, at Oldermændene efterdags skulde have 1 Rd. 4 Rd istf. som tidligere (fra 1753) 4 Rd , og hans Pige 1 Rd .

1793 bleve Lavsartiklerne første Gang trykte, hvilket kostede 8 Rd. 2 Rd 8 β . De bestod da af 18 Artikler, som bleve approberede af Magistraten. Dernæst bleve de paa ny gennemsete og forandrede 1815 og trykte 1816, ligeledes med 18 Artikler, hvilket kostede 20 Rd. 2 Rd , og sidste Gang 1839 med 20 Artikler.

1797 var der i Lavet 60 Mænd og 32 Enker.

1811 vedtoges, at man ikke vilde henhæve Lig udenfor Lavet, de undtagne, som allerede havde betalt for Henbærelsen, og for at erstatte Kassen det Tab, den derved vilde lide, ansattes Tidepengene til 1 Rd. istf. 3 Rd , men Enkerne kun som hidtil 3 Rd .

1813 vedtoges at give for en Interessents Lig 16 Rd., hvorfor Tidepengene skulde forhøjes til 1 Rd. 3 Rd og for en Enke til 1 Rd.

1814 anføres som betalt for Magistratens Møde 12 Rd. (ellers kun 2 Rd.). Der vedtoges tillige, at hvilken Inter-

essent der efter Tilsigelse udebliver fra at forrette sin Børt, betaler derfor til Fattiggassen 3 Rb& N. V., og ligeledes, at mandlige Interessenter betale i Tidepenge 2 Rb& N. V. og hver Enke 1 Rb& N. V.

De nuværende Love (fra 1839) indledes med følgende fra de første trykte Love hentede Ord: »For at konservere og bestandigen, for nærværende og tilkommende Tid, vedligeholde dette for mange Aar siden oprettede og ved god Fremgang kontinuerende Liglav her i Aalborg, have vi underskrevne Lavsbrødre i den hellige treenige Guds Navn indgaaet, oprettet og sluttet følgende Artikler og Punkter til Lavets og Kassens bestandige Konservation og til Efterlevelse for Oldermænden, Bisidderne og de 8 Medhjælpere med samtlige Lavsbrødre.«

De vigtigste Bestemmelser ere følgende:

Oldermænden og de 8 Medhjælpere vælges paa 2, men de 2 Bisidderne paa 4 Aar; Hovedsamlingsdagene ere den 7 Februar og den 7 Juli eller, om de ere Helligdage, da den næste Søgnedag, paa hvilke Regnskab aflægges om Lavets hele Stilling; kommer en Bisidder eller Medhjælper over en halv Time efter den fastsatte Tid, betaler han for hver Time til Lavets Fattigbøsse 8 β, udebliver han helt, da 3 &. For Laden er 3 Laase med Nøgler, hvoraf Oldermænden har den ene, de to Bisidderne de to andre. Oldermænden holder Bog over Interessenterne og nyder derfor aarlig 2 Rd. 4 &. Lavsbrødrene inddeles i Roder, saa at der til et Ligs Bortbærelse er 12 til 16 Mand, hvorfor Enkerne ere fri. En af Lavsbrødrene udvælges til Bedemand, som ikke maa forrette anden Tjeneste ved Lavet, men ved Dødsfald i Lavet skal indbyde Lavsbrødrene til at bære Dagen, før Liget skal begraves, og selv betids indfinde sig paa Begravelsesdagen for at anvise de indbudne Sted at indgaa, til Liget skal udtages. Herfor nyder han aarlig 4 Rd. Ligeledes skal der være en Skriver til at skrive alle Lister m. m. mod aarlig at nyde 4 & i Skriverpenge. Bedemanden skal paase, at de, der skal bære, ere iklædte sort Kjole, Vest og Buxer; »de, som have Sko paa, skulle være i sorte Strømper, eller ogsaa være i Støvler; anden foranderlig Dragt maa de ikke bære«; ellers skulle de bortvises og betale en anden i deres Sted og bøde til Lavskassen første Gang 1 &, siden dobbelt.

Ved Sørgehuset skal man møde Kl. 10^{1/2}, og udebliver man ¹/₂ Time derover, bøde 3 K til Lavets Fattigbøsse og betale en Bærer i sit Sted. I Indskud betales 2 Rd. 4 K til Kassen, 8 β til Fattigbøssen, 1 K til Skriveren og 1 K 8 β til Oldermænden; Folk over 40 Aar akkordere om Betalingen til Kassen. Gifter en Enke eller Enkemænd sig igjen, betales halv Indskud for den ny Ægtefælle næste Samlingsdag efter Bryllupet. I Tidepenge betales hvert Halvaar for Mand og Kone 3 K , for en ugift 1 K 8 β (nu 4 K og 2 K), og desforuden gjøres Lavstjeneste, hvorfor Interessenterne, Mand og Kone, nyde, undtagen i Tilfælde af Selvmord, til Begravelse, naar de have været 4 Aar i Lavet, 16 Rd. samt fri Bortbærelse med det bedste Klæde, sidste tillige for Fader, Moder, Søstre, Brødre og Børn over 14 Aar, naar de dø i Interessentens Bopæl. Folk udenfor Lavet betale i Leje af det bedste Klæde og Skamlerne 1 Rd. 3 K , for det ringeste Klæde og Skamlerne 1 Rd. og for Ladebænken 3 K . Ingen Interessent maa lade sig bortbære af et andet Lav under 1 Rd. Mulkt til Fattigbøssen. Ved alle Lavssamlinger skulle alle Lavsbrødrene »omgaas i al Venskab med hverandre, samt have Fortrolighed og Ærbødighed for Lavets Forsamling, og forbydes det enhver at vise mindste Fremfusenhed, Kiv og Trætte. Hvo som befindes med Banden eller Skjælden at begegne sin Lavsbroder usømmelig, bør derfor sættes i Rette og af Oldermænden med Bisidderne og de 8 Medhjælpere dikteres en Mulkt til Fattigbøssen efter Beskaffenhed, ligesom ved aaben Lade ingen Banden maa finde Sted under en Mulkt af 4 β til Fattigbøssen for hver Gang.«

Interessenternes Antal er for Tiden 11 Par gifte Folk (Mand og Kone) og 20 Enkemænd, Enker og ugifte og Lavets Formue omtrent 400 Rd.

4. Snedker-Liglavet.

Skjønt det med Hensyn til dette Lavs Oprettelse hedder i Indledningen til de trykte Artikler af 1826: »Siden dette Lav i Enighed og Kjærlighed er bleven stiftet Aar 1663 og derefter fra den Tid til Dato bleven bestandigt, skjønt med endel Forandringer Tid efter anden efter Tidernes Omstændigheder«, synes Lavet dog i Virkeligheden ikke

at være saa gammelt, men først at være stiftet 1736, hvilket fremgaar af de ældste Artikler, der lyde saaledes:

Højædle og velvise Hrr. Borgmestere og Raad,
gunstige Øvrighed.

Som adskillige Haandværkere her i Byen have betænkt den Bekostning, der falder ved Mands eller Kones Dødsfald, og oprettet saakaldte Liglav, hvorved, naar en Mand eller Kone ved Døden afgaar, den efterlevende af saadan Liglavs Lade til Begravelses Bekostning kan nyde 6, 8 til 10 Rd., men Snedkerlavet her i Byen hid til Dags ikke har kunnet faa saadant Liglav i Stand bragt før nu vi værende Borgere, som har haft Lyst og Villie til et Liglav at oprette og det paa følgende Konditioner:

1) Som Snedkerlavet af egen Ladekasse har bekostet Ligbaare, Ligklæde, Skamler, denne Kasses Lade med en dertil hørende Kobberbøsse, hvori indkommende Penge skal samles, der i alt har kostet 100 Rd., saa forbliver alt dette Snedkerlavet alene tilhørende uden nogen Del af de andre, som nu ere eller herefter kan komme i dette Liglav.

2) Og paa det Snedkerlavet en Gang igjen kan komme til sine Penge, have vi, som nu ere indtraadte med dem i Liglav, betalt hver 3 Rd., som efter Dags og saaledes skal forholdes, at hvo som vil i Lavet, skal betale for at komme deri 3 Rd.

3) Hvilken Mand eller Kone, som har faaet af Liglavets Kasse Hjælp sin afdøde at begrave, skal, naar den i nyt Ægteskab sig indlader, betale paa ny 1 Rd. 3 Ø ; disse saavel som i 2 Post anmeldte 3 Rd. vedkommer ikke Liglavets Kasse, men er Snedkerlavets egen Kasse tilhørende.

4) Hvad som indkommer for fremmede Lig, som ikke er i dette Lav, at bære til Jorden, deraf skal Snedkerlavets egen Kasse tilhøre de $\frac{2}{3}$ og den $\frac{1}{3}$ lægges i dette Lavs Kasse.

5) Og som alle vi, der nu først dette Liglav stifte, har indskudt hver 4 Ø danske i Lavets Bøsse, foruden at vi forbinde os maanedlig at betale til Kassen 4 β saakaldte Tidepenge, saa skal det og herefter forholdes, at hvo som vil i Lavet, betaler ej alene de i 2 Post ommeldte 3 Rd. til Snedkerlavets Kasse, men endog til denne Liglavskasse 4 Ø og et fuldt Aars Tidepenge 3 Ø danske.

6) Om nogen ikke betaler sine 4 β Tidepenge maanedlig, saa kan de blive modtagne hvert Fjerdingaar; men lader nogen dem staa ubetalte et helt Aar, gaar han aldeles af Lavet og hverken for sig eller Hustru at have Del af, hvis som tilforn er betalt.

7) Som for Liglavskassen er 3 Laase, saa skal Oldermændene for Snedkerlavet altid have 1 Nøgle og en af Snedkerne den anden; den tredie Nøgle skal en af Liglavsbrødrene, der ikke er af Snedkerprofessionen, altid have, og saa ofte Snedkerlavet fornyer Oldermænd, omvexler ligeledes de andre to, hvem Nøglerne ere betroede.

8) Naar noget Lig skal bestediges til Jorden, skal det omgaa til Lavsbrødrene, at den ene ikke mere besværes med at bære end de andre, og som gjerne til et Lig at bære udkræves 12 Mand, saa tager Oldermændene det i Agt, at som Snedkerne i sig selv ere de fleste af een Profession i dette Lav, at der da altid tages den halve Del af Snedkerne og af de øvrige Lavsbrødre kompletteres de 12 Mænd.

9) Under 2 R Straf, som uden Modsigelse af Oldermændene og 2 Lavsbrødre maa udpantes, skal enhver, som bliver tilsagt at bære Lig, naar han er hjemme og saa frisk, at han kan bære, møde Liget at bære, hvilket dog skal bekjendtgøres for den, som er Indbyder, at han kan give Oldermændene sligt tilkjende, paa det en anden kan blive tilsagt i den andens Sted, og skal den, som saaledes er i Forfald, dermed ikke være aldeles forskaanet, at han jo skal bære for den anden igjen, som nu for ham bar; dog om han er svag og vil skaffe en anden ærlig Borgermand i sit Sted at bære, eller hans Kone, om han er af Byen, vil gjøre det samme, tager Lavet derimod. Enker, saa længe de ellers svare Lavets Rettighed af Tidepenge, ere for Ligbæren forskaanede, med mindre det er en Lavsbroder af Snedkerlavet, da skaffe de en Borger i deres Sted.

10) Ligesom der skal ske Omvexling med dem, der har Nøglerne til Laden, at der behøves en Lavsbroder at tilsiage dem, som skal bære, saa skal den, som dertil bliver udnævnt, ikke være længere i saadan Forretning end de, som har Nøglerne; her observeres, at der nævnes og udvælges altid en af de yngste i Lavet til at være Tilsiger.

11) Naar noget Lig skal enten af Lavet bæres eller af

nogen fremmed slig Tjeneste forlanges, gjøres ikke nødvendig at meldes for andre end Oldermænden, som strax lader de andre 2, som har Nøglerne, til sig kalde, og hvis herudinden akkorderes, skal Lavet være fornøjet med.

12) Som Snedkerlavet for sig selv altid nyder de i den 2, 3 og 4 Post ommeldte Penge, saa holder det altid Liglavets Baare, Klæder m. m. dertil hørende i god Stand uden videre derfor af Lavets Kasse at nyde.

13) Naar det sker, at en Lavbroder, der tilfalder at bære, er den afdøde saa nær besvogret, at han skal i Sørgeparrene, saa forskaanes han med at bære den Gang, men derimod bære, naar det fornødent gjøres, for den, som nu bar for ham; men er det for Kone, Fader, Moder, Børn eller Søsken, saa forskaanes han aldeles for at bære den Gang.

14) Saa mange, som ere i dette Lav, skal bære uden nogen Betaling ej alene en Lavbroder, hans Hustru og Børn, men endog hans Tjenestetyende, Karl, Dreng og Pige, som er i hans Hus og Tjeneste.

15) Er aftalt og indgaaet, at hvilken Mand eller Kone i dette Lav som ved Døden afgaar inden 1 Maj 1737, skal den efterlevende nyde til den dødes Jordefærd 4 Rd. og i Aaret 1 Maj 1737 til 1 Maj 1738 erlægges ved Dødsfald 5 Rd. af Kassen; men fra 1 Maj 1738 til 1 Maj 1739 nyder den efterlevende til sin afdødes Begravelse 6 Rd., hvorover ikke siden maa udgives, førend det paa ny af Lavbrodrene vedtages.

Sluttelig forbindes Oldermænden til ethvert Aars 1 Maj at gjøre Rede og Rigtighed i Lavets Overværelse for dette Liglavs Indtægter og Udgifter, saaledes som han for Øvrigheden og Lavet vil forsvare.

Dette, som sigter til Hjælp for en ærlig Mand og Kone, naar Gud bortkalder en af dem, ere vi allerydmygst af vor gode gunstige Øvrighed begjærende at maatte approberes.

Aalborg den 9de Maj 1736. (Underskrifterne.)

Eftersom Snedkerne og de andre gode Borgere herudi intet sigte til andet end god Skik og Hjælp for en Mand og Kone, naar de deres døde skulle begrave, saa approberes denne deres Forestilling og Vedtægt til Efterlevelse af dem, som nu eller herefter maatte komme i dette Liglav, og til

den Ende tilholdes Lavet disse Artikler med vor herover givne Approbation i en dertil given Bog Ord for Ord at indføre.

Aalborg den 11te Maj 1736.

H. Grotum. *C. Solberg.* *Lauris Berregaard.*
Tobias Nascou. *Oluf Juel.* *L. H. Trap.*

Af Lavets Historie hidsættes følgende lille Episode.

Da en Borger i Aalborg ved Navn Søren Sørensen Færgemand var afgaaet ved Døden den 13de Januar 1753, bestilte hans Moder hans Ligkiste hos Snedker Søren Knudsen og tingede tillige med ham, da han var Oldermænd for Snedkerliglavet, om, at dette skulde bære hendes Søn til Jorden for en Betaling af 4 Rd. Heraf skulde der opstaa en Del Ubehageligheder for Lavet.

Sagen var nemlig den, at Søren Sørensen Færgemand nogle Aar i Forvejen af den under Embedsvakancen som Byfoged konstituerede By- og Raadstueskriver Niels Hofman Sevel var bleven arresteret og hensat i Byens Arrestkjælder paa Mistanke om, at han var Tyvsmedvider; skjønt han ved Højesteretsdom af 6te Oktober 1751 blev frikjendt for den mod ham gjorte Beskyldning, blev der dog »lagt Foragt paa ham« derfor, og denne Foragt svandt ikke siden hen. Thi da han i sin Sygdom kort før Jul 1752 anede sin forestaaende Død, henvendte han sig skriftlig til Stiftsbefalingsmanden Gehejmerraad Baron Iver Holck og forestillede ham, at han frygtede for, at »det Passerede, naar han ved Døden afgik, skulde give Vanskelighed at faa hans Lig baaret til Jorden«.

For at »forekomme Ulejlighed af ildesindede Tilskyndere« lod Stiftsbefalingsmanden, baade medens Manden endnu levede og efter hans Død, Sagen undersøge ved Magistraten og resolverede, at ingen »maatte tage Anledning af ovenmeldte Sag at paakaste ham eller hans nogen Slags Foragt, med mindre de vilde vente med vedbørlig Straf at vorde ansete«.

Desuagtet og uagtet Oldermænd Søren Knudsen og flere af Lavet paa Raadstuen havde tilsagt Magistraten for Betaling at ville bære Søren Sørensen til Jorden, blev Lig-

lavet dog siden anderledes til Sinds, og Oldermændene maatte, efter at have talt med sine Lavbrødre, skriftlig tage Løftet tilbage. Magistraten lod desaaarsag tilsiige en Lavssamling i Oldermændens Hus, hvor Borgmester Solberg mødte og formaade de fleste til at love at bortbære Liget, og indberettede derpaa det forefaldne for Stiftsbefalingsmanden. Denne resolverede dernæst paa Magistratens Skrivelse, at »Snedkerliglavet ingen undtagen burde til den afdøde Søren Sørensen Færgemands Lig at bortføre møde eller ved sit visse Bud møde lade til den ansættende Dag, og saafremt nogen udeblev, skulde Liget af de mødende bortbæres, men de udeblivende betale 4 Rd. til Liglavs Kassen«.

Ikke desto mindre viste Lavbrødrene sig ulydige saavel mod hvad Magistraten derom med dem havde aftalt, som mod Stiftsbefalingsmandens givne Resolution, idet Oldermændene med sine Bisiddere i deres Svar herpaa vilde besmykke deres Trodsighed dermed, at deres Svende truede med at forlade dem, dersom Søren Færgemand af dem blev bortbaaren, og Følgen blev da den, at Liget omsider maatte bortbæres ved Folks Kuske i Byen.

Denne Opsætsighed saavel mod Magistraten, som dog paa Lavet havde forøvist Kopi af ovenmeldte Højesteretsdom, at Søren Færgemand for Tiltale var frikjendt, som mod Stiftsbefalingsmandens Resolution, som Lavbrødrene endog ikke »have undset sig ved« af ham at begjære tilbagekaldt, foranledigede, at Sagen blev indberettet til Kongen, der under 2den Marts s. A. tilskrev Stiftsbefalingsmanden saaledes: ». . . , saa give vi dig hermed tilkjende, at vi allernaadigst have fundet for godt, at enhver af disse Lavbrødre skal betale den af dig dikerede Mulkt med 4 Rd. for saadan deres Opsætsighed derudi, at de ikke have villet bære Søren Sørensen Færgemands Lig til Jorden, hvilken Mulkt skal hjemfalde til vor Frue Kirke i Aalborg, og skal det derforuden være dette Liglav forbudt at bortbære Lig for Penge, indtil de skyldige vise saadan Forbedring, at du hos os for dem vil intercedere, o. s. v.«

Ved under 9de Marts at kommunikere Magistraten »denne allernaadigste Befaling« paalagde Stiftsbefalingsmanden den at tilholde Oldermændene for Snedkerliglavet strax at forfatte og til den at indlevere en rigtig Specifikation paa alle Lemmer

i bemeldte Liglav, samt forelægge dem en vis Tid til Mulkternes Betaling, som skulde indsamles ved Oldermænden og til Kirkeværgen for vor Frue Kirke imod Kvittering betales, og som af ham med vedbørlige Omstændigheder i hans Regnskab til Indtægt anføres og beregnes, hvorefter Magistraten under 19de Marts fastsatte Tiden til Betalingen til »inden forestaaende April Maanedes Udgang, enhver 4 Rd., da de, naar de have gjort Betaling, have enhver for sig at forevise Magistraten bemeldte Kirkeværgens Kvittering til allerhøjstbemeldte kongl. allernaadigste Resolutions allerunderdanigste Efterlevelse.«

Blandt Snedkerliglavets Interessenter befandt der sig ogsaa nogle Enker, der ligeledes af Magistraten bleve tilholdte til at betale den fulde Mulkt. Af disse indgav imidlertid fem et Andragende til Stiftsbefalingsmanden om at blive fritagne for Mulkten, da de hverken havde haft Lød eller Del i den viste Forseelse og Modvillighed, og det saa meget mindre, som de af Lavbrødrene for to Aar siden vare blevne aldeles frigivne for at gjøre nogen Tjeneste, naar noget Lig for Betaling af Lavet skulde bortbæres, og de »som skrøbelige Kvindekjøen ikke kan begribe eller fatte en Ting, anderledes end den os af Lavbrødre er vorden foresagt«; dog havde de været villige til »for Dispyt at hemme at anbyde sig til Betaling«, om nogen i deres Sted vilde bortbære afgangne Søren Færgemands Lig, men ikke kunnet faa nogen dertil.

Senere indgav en sjette Enke en lignende Ansøgning og begrunder den særlige Stilling, hun derved indtager, ved, at hun ikke har været vidende om det af de andre foretagne Skridt, da de ventelig ikke have villet have hende med til at underskrive, fordi hun var i Svogerskab med Søren Færgemand, og haaber paa at nyde samme Ret som de andre Enker med Fritagelse for den tilkjendte Straf.

Paa disse Andragender resolverer Stiftsbefalingsmanden den 11te Maj, at denne Suplikantinde, afgangne Joen Nysoms Enke, saavel som en af de andre, nemlig afgangne Christen Christensen Dreyers Enke, »blive i Henseende til deres Enkestand modererede 2 Rd., saa at de hver for sig straxen haver at levere til Oldermænden 2 Rd.«, hvorimod de andre Enker, som ere aldeles fattige, blive formedelst deres slette

Vilkaar og »andre bekjendte Omstændigheder« frigivne for noget at betale.

Med Hensyn til det i den kgl. Resolution af 2den Marts givne Forbud mod at bære fremmede Lig for Betaling og den stillede Udsigt til, at Forbudet igjen kunde tages tilbage, indgav siden Oldermændene tillige med de to Bisiddere et Andragende til Stiftsbefalingsmanden, hvori de bede om, at deres forrige Frihed maatte dem igjen forundes, og erkjende deres begangne Forseelse med Løfte om efterdags at opføre sig lydige og mere agtsomme, for hvis dem af deres Øvrighed vorder befalet. Ved at indsende dette Andragende til Kongen oplyser Stiftsbefalingsmanden under 27de Avgust, at Lavsbroderne have betalt den dem idømte Mulkt, og indstiller dem, efter den ham givne Tilladelse til at intercedere for dem, til igjen at tages til Naade, hvorpaa der under 14de September s. A. faldt den Resolution, at denne Bøn er dem allernaadigst bevilget.

Denne kongelige Resolution blev derpaa tilstillet Borgmestere og Raad med Tilføjelse, at de efter Indkaldelse skulde tilkjendegive samtlig Snedkerliglavet dets Benaadning og derhos alvorlig betyde Interessenterne, at de efterdags vel skulde vogte sig for al Overhørighed og Ulydighed, imod hvis dem af deres foresatte Øvrighed vorder befalet.

Saaledes endte denne for Snedkerliglavet ubehagelige og ydmygende Sag.

Snedkerliglavets Vedtægter gjaldt indtil 1763, da der forfattedes ny Artikler for det, som ligeledes blev approberede af Magistraten, men hvis Bestemmelser atter bleve rettede og nærmere begrænsede 1826. Disse ny »Snedker-Lig-Lavs Artikler«, der bestaa af 28 Poster, ere de endnu gjældende, og det vil derfor til Lavets Historie være tilstrækkeligt at anføre deres Hovedindhold med Angivelse af, i hvilke Punkter Artiklerne af 1736 og 1763 afvæg derfra.

I Indskud betales 10 [6¹] Rd.; kun maa Folk over 40

1) De her og senere i Parenthes tilføjede Tal angive Summernes Størrelse efter Lovene af 1763.

Aar særskilt akkordere om Indskudets Størrelse; men gifter en Enkemand eller Enke af Lavet sig igjen, betales for den ny Ægtefælle et Indskud af 5 (3) Rd., dog med det Tillæg, at naar en Enke »sig igjen ved nye Giftermaal skulde forandre med en Mand, som har aflagt sin borgerlige Ed og ikke hermed ment en Arbejds- eller Pligts-Karl, da skal hun strax være forbunden at indlevere til Lavet ovenmeldte Indtrædelsespenge 5 (3) Rd. og derpaa lade sin Mand bi-vaane alle Lavets Brug og Skikke ligesom hendes afdøde Mand«. Hvad der indkommer ved fremmede Lig at bortkjøre (1763 bortbære) eller ved Jordeklæder at bortleje med videre, skal tilhøre Ligkassen alene. Medlemmerne skulle møde paa Snedkerlavshuset hver Philippi Jacobi Dag for at betale Tidepengene med 1 Rd. S. (3 ℥); men hvo der udebliver, bøder til de fattiges Bøsse 3 ℥ eller udslettes af Lavet. Ved Ligbegængelser, enten af Lavbrødre eller af fremmede for Betaling, skulle alle Lavbrødrene møde paa Tilsigelse under en Mulkt af 4 (2) ℥ og der opføre sig uden »ringeste Uorden, enten med høj Røst, utilbørlig Skik eller slet i sin Opførsel og Klædedragt«, under Mulkt første Gang af 3 (2) ℥ , anden Gang dobbelt og oftere efter Magistratens Bydende. Efter Lovene 1763 skulde en af Brødrene tilsige Lavet, dog ikke længere hver Gang end $\frac{1}{4}$ Aar, »som saaledes skal omgaa fra den yngste til den ældste, enhver Oldermænd alene undtagen«, hvorimod der 1826 dertil var antaget en Bedemand med aarlig Løn. Forlanger nogen udenfor Lavet Lavets Tjeneste med Ligvognen [1763 hed det: »til at bortbære Lig til Jorden«, da man den Gang endnu ingen Ligvogn havde anskaffet¹⁾], har Oldermænd Fuldmagt til at akkordere derom; men forlanges Ligvognen til Brug paa Landet eller til at indtage Lig ved Aerne, da betales efter vedkommendes Stand og Formue, saaledes som Oldermænd og Bisidderne bestemme. I de smalle Stræder, hvor Ligvognen ikke uden Skade kan kjøre for Døren at holde, skal den holde for Enden af Strædet, hvor bedst er bekvemt, og Liget fra Huset henbæres i Hænderne. Udfordrer Vejens Vanskelighed, at »4 Bæster bruges for

¹⁾ I »Aalborgsk Lommebog for 1804« siges S. 26, at Lavet 1792 kostede sig en Ligvogn; se ogsaa ovenfor S. 346.

Ligvognen«, bliver det en Udgift for enhver Lavbroder eller Søster »at, besørge Bæster saa og Karle fornøjet og afbetalt«. Ved Dødsfald nyde Interessenterne Lavets Tjeneste med Ligvognen og Ligtøjet frit for sig selv, Forældre, Søsken, Tjenestetyende eller Børn over 5 Aar, Kusk, Heste og Medfølge undtagen, som de selv betale, endvidere selv efter 1 Aars Forløb 6 Rd. og saa fremdeles for hvert fulde Aar 6 Rd. indtil i alt 36 (24) Rd. (undtagen i Selvmordstilfælde), paa hvilke Penge ikke kan gjøres Beslag eller Arrest. Er en Lavbroder den afdøde saa nær beslægtet, at han skal i Sørgekaren, forskaffer han en anden i sit Sted, undtagen for Kone, Forældre, Børn eller Søsken, da det aldeles bortfalder. Af Liglavskassen betales der kun Begravelsespenge for to Lig aarlig; indfalder der flere, betaler hver Lavbroder til hvert Lig for Mand og Kone 2 ₤ og Enkerne 1 ₤. For Udeblivelse fra Begravelser betales 4 ₤ til Lavets Fattigbøsse. Bliver en Enke, som fører et kristeligt Levnet, saa fattig, at hun ikke kan betale sine 3 ₤ aarlig, maa hun ikke derfor af Lavet udskrives, men hendes Restancer afkortes i hendes Begravelsespenge. Ved Afstemninger paa Generalforsamlingsdagen har Oldermænd to Stemmer og de øvrige tilstedeværende en. Opstaar nogen Uorden, Strid og Klammeri, skal den skyldiges Forseelse refereres Magistraten, som efter Sagens Beskaffenhed kjender og dømmer samme efter Fortjeneste. Oldermænd nyder »for sin Møje og Flittighed med at iagttage og vel forse Lavets Ligklæder, samt Lister over Mandtallet, naar Ligkjørsler (1763 Ligbørsler) sker, at forfatte« aarlig 4 (2) Rd. S. Oldermænd aflægger Regnskab paa Philippi Jacobi Dag i en Magistratspersons Nærværelse, »som samme hans Behandling kan examinere og probere«.

Ovenstaaende Lavartikler, der bleve approberede af Magistraten under 7de Juni 1826, ere i det væsentlige endnu gjældende; dog er nu Begravelseshjælpen ansat til 40 Rd., og Medlemskontingentet er, foruden 5 Rd. i Indskud, 3 ₤ aarlig, og desuden 1 ₤ for hver Interessent (udover 2), der afgaar ved Døden i Aarets Løb. Lavet ejer en Kapital af 750 Rd., og enhver Borger i Aalborg kan blive Medlem. Medlemmernes Antal er omtrent 50.

Foruden ovennævnte Liglav omtales desuden i »Aalborgsk Lommebog for 1804« 1) »Aalborg Bys Borgeres Ligkasse« med 135 Interessenter, hvoraf hver nyder til sin Begravelse 20 Rd., stiftet den 13 Juni 1735, 2) »De borgerlige veltænkende Interessenters Ligkasse« med 619 Interessenter, hvoraf hver nyder til sin Begravelse 2 Rd. for hvert Aar, han har været Interessent i Selskabet, stiftet den 17 Januar 1791, 3) »det almennyttige og forenede borgerlige Societet og Begravelsesselskab« med 479 Interessenter, hvoraf hver nyder til sin Begravelse 40 Rd., stiftet den 28 Januar 1791; men om alle disse Begravelsesselskaber har jeg, i det mindste hidtil, intet andet fundet, og næppe bestaar noget af dem endnu, hvor blomstrende de end i sin Tid have været, naar der ses hen til Interessenternes store Antal.

Som allerede etsteds ovenfor lejlighedsvis antydet føre de fleste af hine gamle Liglav nu kun en hensygnende Tilværelse og synes efterhaanden at ville uddø, enten saa Grunden dertil maa søges i forandrede Tidsforhold eller deri, at der i den nyeste Tid er opstaaet andre Selskaber, der paa en lettere og billigere Maade yde Adgang til lignende Fordele. Her skal af saadanne Selskaber sluttelig kun i Forbigaaende nævnes 1) »Arbejderforeningen af 1865«, der bl. a. ved Dødsfald yder ethvert 4aarigt Medlem eller hans Kone en Begravelseshjælp af 30 Kroner og for hvert Aar ud over de 4 Aar 2 Kr. mere indtil 40 Kr., ligesom Medlemmerne ere pligtige til at møde til Ligbegængelse; 2) »Restavtør- og Værtshusholderforeningen«, der, naar nogen har været Medlem i 3 Aar, udbetaler hans Efterladte en Begravelseshjælp af 20 Kroner og for hvert Aar mere 3 Kroner, dog ikke ud over 50 Kroner; 3) »Skibstømmerforeningen«, som yder 40 Kroner til Mandens og 24 Kroner til Konens Begravelse; 4) »Arbejderforeningen af 1853«, der ved Dødsfald udbetaler hele et Medlems opsamlede Kontingent; 5) »Aalborg Syge- og Begravelsesforening«, og 6) »De danske Vaabenbrødres« Afdeling i Aalborg, der i Begravelsespenge tilstaar et 4aarigt Medlem 20 Kr. og for hvert Aar mere 5 Kr. indtil i alt 100 Kr. (se D. H. Wulff: »Aalborg Vejviser for 1874« i Realregistret).